

המציפה

ערתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה

באוסטריא אונגרי:

ישנה 7. — בתרים
הצני שנה 3.50
רבע 1.75

באשכנז:

ישנה 8. — בתרים
ביתר הארצות:

ישנה 9 בתרים — 9.50 פראנק.

רמת המצפה

נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדול עתה משהיה וסכיל הפר ספרותי יותר כאשר עד כה. אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גרל השמחה.

ברכת כוזב 60 הלר. הודעת אירוסין כתר. 11 או 12 בראש הגליון שני בתרים המשינה מקוטו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקוטו החדש, כי גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת לאדמיניסטראציה „HAMICPE“ Kraków,

(בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich) בעיפו: הרוב סעבאטמאנא 32

Kraków, 12 Marca 1911.

גליון יד"טו.

קראקא, י"ד ניסן פ' שמיני התרע"א.

נאלמה שתינו את כוס התרעלה. צבתות של ברזל מלובנים כאש צבמו את בשרנו ואנחנו שתקנו. בגלות אנהנו? זאת היתה נחמת אבותינו על כל צער הגלות ומרירותה, אבל לא הרחיקו לשאול את השאלה: מדוע בגלות אנהנו? למה נאכל את המרור, ולא נבקש דרכים ואמצעים להשליכה אחרי גוננו, וכל המכאובים שנסבול מידו כליל יהלופו? על כן לא עמדו על המשמר להשתמש כרגע הנכון, החמיצו את כל שעות הכשר להתגלות שאיפת הנאולה, שלא חסרו כלל בימיהם ונתנו להגלות להמשיך ולהשתרע בלי סוף וקץ.

אנהנו בדור התחיה הנכחי לא נאכה עוד לאכזר ברצון את המרור. מסוף העולם ועד סופו עובר קול התחיה ומקיץ בשאנו את הנרדמים מריחה המרעיל של הגלות, מקיין את המתעלפים מיאוש ומשיב להם את נפשם, את נשמתם, נשפת בכורי התחיה של יוצאי מצרים, נשמת משהררינו הלאומיים הגדולים, יהודה המכבי ואחיו. מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? מרעמת השאכה בקול של אלפי תותחים באזני כל יהודי נאמן, וכל הערים לטובת העם ודואנים לאהריתו יתנו יד איש אל אחיו, יתאחדו ויתלכדו ויצאו הוציא, לבער את המרור, לעזוב את בית הכלא הענקי של הגלות המעופשה, לפוצץ מעל ידינו ומעל רוחנו את כבלי העבדות המעיקים של הצוררים. בימינו כבר כמלה ההכנעה העבדותית של דורות העבדות הקודמים, הדלה שמת ההגלות ונשיקת השנט הרודה והורש על גכנו. מפוס

זהר וניל ושלות קדיש, על מטה רפודה בהרה, על-יד שלחן מצוחצה ומהור, יושב לו כליל הסדר בגאות מושל אדיר, הוד מלכותו היהודי. אם עפרות זהב לו או ריש ומחסור מנת חקנו כל השנה, עתה הוא מלך, פניו מקרנים, ומפיקים הדרת הג.

וריק החזרת עולה באפו וחודר לעיניה המעות שומפות על לחייה והרי הוא תמה ושואל: מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? אשריך ישראל, כי עוד לא קדו חושיך ועצביך עודם ממלאים את תפיקים, וני יכאב לך אינך סובל דומם, אלא תרים כרעם קולך ותישאל: מדוע אני סובל, מרור זה שאני אוכל על שום מה? המתנגד לצרותיו, המחפש ותר אהרי סבתן כראות אם מכרה הוא לשאתן או יש לאל ידו להשתחרר מהן, הרי זה מעיד, כי מלא הוא הכרת ערך עצמו, כי איננו מותר על זכות קיומו, כי הפין הוא להיות ולהנות מן החיים, הסובל כהשאי בהרבת ראש של בהמת משא, כבר אבד את זכות הקיום, וימיו לא ימשכו. סבלנות בהמית מביאה בהכרח לידי בליין.

אלפי שנים כבר אוכלים אנהנו את המרור הממאיר שר הגלות, במשך דורות אין מספר היה עמנו שותת המעות ודם, בהרב ובאיש נשפטו בו צורריו ומשנאיו, ואין קץ לכל ההרפתקאות והמצוקות, שאפסוהו יום יום, בכל זאת לא התעוררה בקרבו השאלה הגדולה: מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? כהכנעה של בלב מוכה ברצועת אדוניה, בהשאות צנועה כרחל

חיים וויינמאנן מאורשים כה' ניסן תרע"א מישלעניין.

ישראל יצחק זילבר לאה דינה זילבר מאורשים כה' ניסן תרע"א גורליצה פישעמישל

אל הקוראים.

מפני סבה טכנית נתעכב הגליון בשבוע שעבר והגנו מוציאים לפסח גליון כפול. הגליון ט"ז יצא בערב שבת פ' שמיני. הגנו מכרכים את קוראינו בשמחת החג. מ"ל "המצפה"

מרור זה שאנו אוכלים על שום מה?

אהרי הרק הקשה, המלאה והמישעמם, כיהד את הקרנים הראשונות של שמש האביב הצעירה, יופיע הגנו הנהדר ורב הקסם, הג הפסה. גם על יתר חגי ישראל מתוה הוט של חן והוד, גם המה נשגכים ונאדרים, אבל הג הפסה נעלה ומרומם עליהם, כלו זהר ויפעה, כלו שירה ופיוט, תפארת שבתפארת, מלכות שבמלכות! ובתוך החדר הנקי והמגוהץ המלא

נס בתוך נס.

הגם הראשון, מנהגה של צירליה הגבירה היה זה רבות בשנים, להכין סלמיה, כורשמש בלעה לפני הפסה ולהלמה לעניי העירה. היא היתה הנגידה האחת בכל המקום, כי רק בעלה הגביר ר' אשר ובניהם היו יקירי העיר ונדיביה, התל, שהכל פונים אליו. אליהם הביטו ומהם ראו שאר בני-אדם וכן עשו. בביתו התנהג ר' אשר כדרך הנגידים. היו לו משרת לעסקיו ומשרתת בביתו ואף מורה מיוחד החזיק בביתו לבניו. מעל שלחנו לא סרו בשר ויין ומגדנות כל ימות השנה. יתר יושבי המקום היו עניים מרודים, אשר בזעת אפם הביאו טרף לביתם, להם צר ומים לחץ. ע"כ כמעט כלם נזירים היו מייך ומשאר מאכלי תאוה.

כבוא הג הפסה, שאז השתיה חובה, הכינו להם רוב אנשי העיר מי-רובש ובעלי הכתים האמידים הוילו זהב מכיסם, להכין לכבוד פסה יין-צמוקים וככה היו עושים אותו. היו קונים בעד איזו אגורות לישראל צמוקים, שמו אותם בתוך בקבוק מלא מים והניחו אותו למשרת במקום חם ימים מספר. ובמלאות הימים האלה היו מסננים את המים אשר בבקבוק, למען הפריד בין הדבקים והיו להם המים האלה לייך, ומחצמוקים עשו הנשים מין מרקחת לקנוה סעודה.

לא כן ר' אשר הגביר, הוא קים מצות ארבע כוסות כדת ביין משומר אדום, שהביא לו מאונגרו, חכית גדולה שלמה, להיות גם לכל שבתות השנה לימים טובים אחרים הבעיל לקידוש ולהבדלה ולסתם משתה ולתשורות.

איש מרוד היה ר' אשר תמיד, בעל עסקים רבים ולא היה לו פנאי לשעות אל עניי העיר ולשום לכו אליהם. ע"כ שמה אשתו את עיניה להמלה עליהם והעניקה להם טמובה בפעם בפעם ולפיכך יצא מיכה בכל העיר והללוה בשערים על צדקתה ונדבת רוחה ובאמת היתה נדיבת-לב אירילה שלנו, כי מלבד הסלקיה לפסה חלקה בכל ישובע חלב המיין, שהיה לה לרוב מכהמותיה, וכימי הפורים גם מאפה תנור לאכיונים.

אבל גדולה מכל הצדקות היתה הלוקת הסלקיה לפסה, כי בלעדיה אי-אפשר לעשות הפסה כמו בלי מצה ומרור. אדם מישראל יכול להוג את הג הפורים בלי מגדנות ולהיות שבועות רבים גם בלי חלב המיין, ולא כן הסלקיה, בלעדיה לא ידים איש את ידיו ואת רגליו בפסה, ובכן כל אלה, שלא השיגה ידם לקנות סלקות, דפקו על פתחי הנדיבה והשיגו סלקיה עשויה טובה חנם אין כסף, וצירילה חלקה מדי שנה בשנה ביד נדיבה ולא קמצר, שלשים יום לפני הפסה מלאה המשרתת ע"פ פקודתה חכית של יין גדולה מאד בסלקות, למען יהי כדי חלוקה לכל יושבי העירה. ומנהגה היה תמיד, לכלי שאוב את מי הסלקות בכלי, כי אם להוציאם כדיופי כדרך שמוציאים יין, למען תהי הסלקיה נקיה וצלולה.

ושנה שנה אהרי כדיקת ההמץ נקבצו וכאו לפני ביתה אנשים, נשים ומף וכליהם כיריהם והמשרת היה עובד עבודה קשה ומינעה עד נמדו לחלק את הסלקיה לכל ההמוץ הזה. והסלקיה של צירילה קנתה לה שם עולם בכל העירה. הכל הללוה ומצאוה ביין לטוב. כל העולם היה מלקק אצבעותיו מהבורשמש שלה ובברכות

פיליטון

כוסו של אליהו.

ערוף השלחן, צפה הצפית, הפל מתקן לסעודה ופם אליה כאלו עומדת במסבה זרה גלמונה.

מסביב שבוול הפל באזרה, נוצצים פלים שונים, רק פום הנביא, עזובה, עלובה, פסמל, פום הינונים.

ושנה שנה ככה עומדת בגית היהודי ומחכה, שגיבא התשפי לקדש עליה, פידו השחורה הזכה...

ושנה שנה כאלו שואלת: תובא עוד אליה? תובא ויריק פום הינון ויקדש חג התהיה?

בעתיקת ימים הפום היתה, חלפו עתים וקורות, נהמוץ וקרונות ספנה לקרפה—צער ותקנת הדורות.

ובלה רגשות קדש נתמלאה, גענעי בגים ואבות, שגלו לתובה מאות פשנים, מאלפי ארפי לבבות.

בעדין עומדת דוממה ומחכה, מצפה לבוא המושיע— אלה אלקים, עד מתי יהיה מלא עוד הנביע...

ישראל. המתרשל בתעודתו זאת, ומה גם המניא את אחרים מעבודת התחיה, עונו גדול מנשוא. כי נותן הוא ידים לעם לשקוע בשער החמשים של זוהמת הגלות, אשר ממנו אין עוד מוצא ודרך לגאולה. בשאול היהודי כלילות הסדר את השאלה: "מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? ישיב עליה בקריאה הגדולה והמרהיבה "לשנה הבאה בירושלים!" כי רק בירושלים יחדל היהודי מאכול את המרוה, ובארצות זרים יאכלהו עד נצח. אם אחת עשרה מיליוני היהודים יקראו כלילות הסדר פה אחד מקרב ולב עמוק את קריאת התקוה "לשנה הבאה בירושלים!" בתור מענה על השאלה "מרור זה שאנו אוכלים על שום מה?" תהיה הקריאה הזאת מבשרת כשופרו של משיח, כי תקופת הגלות כבר הגיעה עד קצה. כי תמו הנדודים של אלפי שנה, ותקופה חדשה תופיע בהדרה, תקופת אביב רענן של חיים חדשים, של הוות והרור כארץ אבותינו, בארץ עברנו ועתידנו. החפץ האדיר של עם ישלם בעל אחת עשרה מליון נפש, מכרה יהיה להשיג את מטרותו ואף אם לאחרי ערן וערנים!

מתנודדים בצללים דוויים וסחופים על אדמת נכר! יהודי המכני שוכב בקברו והורק שן עליך. למה תתענה בנכר ואת ארצך אתה תזנה, תתן למשפה לזרים, ולא תבוא לחונן עפרה ולבנותה כמו רמים? לא כן עשה הוא בשעתו! השמעת אחי את הדברים, שמספרות לך הצפרים התמימות מאחורי הלונך, מארצך, מארץ העברים?

ושא עיניך אחי השמימה כליל הסדר, וראה את הירח הנהדר ביפעת פניו המלאים, את הכוכבים המפרפרים וקורצים ממסלותם. מה הם מלחשים לך? התשמע את שפת הכוכבים? "מרור זה שאתה אוכל בגלותך על שום מה, מרמזים הם אליך, אחי, במנוד ראש וכהשתתפות בצערך, ארצך היפה והמקוסמה הנה היא משתרעת עתה לפנינו — האיך רואה אותה? — בהרריה, בעמקיה ובמישוריה הכרוכים, ראה, הנה מכטיה נטויים עתה אליך, והם חמים מאד ועורגים מאד, בקעת הירון צמאה אליך, עמק זרעאל מחכה לבואך, עד מתי תקשיה לך לקול ארצך, המתרפקת עליך ביונה הומיה — יהודי? כן מרמזים הכוכבים אליך בהן עיניהם היפות.

רב לך יהודי לאכול מרור! רב לך עמי להתענות בארצות נכר ולשמוע תמיד את שאון הצוררים, השמים אותך כעפר לדוש. מעשי בראשית הנה מתחדשים, המכע קמה לתחיה, תקוה וחלת מרחפות על כל מראה עינינו, נפם השלם, נצמת הקרה, הקור חדל. קרע נא גם אתה, נכר החושמונאים הנכורים, את מכסה הקרה מעל לך, ותן ידים רגנש התחיה הלאומית, להדור אל תוכו, ולהפיג את המרירות העצורה בו זה מאות בישנים. כבר שכעת ממוררים עד בלי די! לא לנצה סובלים.

עבדים היינו — ומהיום והלאה הננו רוצים לפרוק את עול הזרים מעל צוארינו, ולעזוב את ארץ הזרים מתחת רגלינו. העבדות המלאכותית של אבותינו הקדמונים כימות החשך נפכה עלינו רוח עצלות והמביעה בנו חותם של עבדים נרצעים מלדה ומבטן. עד כי ככה בלבנו כל זיק של תשוקה לחרות ולדרור. ישוב נא הזיק הזה להתלקח בקרבנו, והוא יראה לנו את הדרך משעבוד לגאולה. אין נגאלים אלא אם רוצים להגאל! כל יהודי בכל מקום שהוא, חיכה מוטלת עליו לתת ידו לתנועת התחיה, לעבוד ולעמול ככל לב ונפש בעד התפשטותה, ובעד אפשרות התגלמותה בצורה ממשית. מרור זה שאנו אוכלים עד שום מה, אתם שואלים? על שום שלא התעוררנו עוד להשתדל, לכער ולכלות!

ככל דור ודור חיב אדם לראות עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, וכל יהודי ויהודי חיב לראות את עצמו כגבור לאומי, כמשה רבנו, ביהודה המכני, אשר בידו לשחרר את העם משעבודו, ובו תלויה תשועת

הגלות אמנם לא תמו עוד כליל, כנגדים שפלים עוד מרקדים בקרבנו, להתעות ולהוליך שולל בלהטיהם. אבל דמותם הולכת ומתמעטת, העם מתחיל לקצות בס ולפנות להם ערף, רוח אחרת לבשה את מחנה ישראל!

מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? אכן דור התחיה הדור הזה, הגאולה, שלביונות של דורות קוו לה והתגעגעו אליה בנפש הומיה, ממשמשת ובאה, כבר שומעים אנחנו את הד פעמיה! מתי שאלנו את השאלה הזאת כאלפי שנות גלותנו? מתי התעוררנו בתקופת החשך הארוכה, לבקש עצות ולהביא תהבולות, לשכר את עול הזרים, לעזוב את האדמה הוולקנית ולהיות עם ככל העמים, יושב על אדמתו הוא? והיום ירחב לבנו בקרבנו למראה כלמום ההשתחררות מהגלות, שתקף את ההמונים הרחבים של העם. רעיון התחיה כובש בקסמו את הלבבות. מוסדות לאומיים כבירו הערך ורבי התוצאות בשביל עתידות הלאום בארץ אבותינו, זאת הארץ שכל כך הרבינו לשיר ולחלום עליה, מתקיימים בתוכנו, ומתפתחים והולכים מיום ליום. מכל אפסי הגלות ינהרו אחינו למאות לארצנו זאת, לבנות חרכותיה, ולהניח את היסוד לבנין עתידותינו עליה. חלוצינו אלה לא יוכלו אמנם להודיע ליושבי הגולה במכתב קטן כן שלש מלים "כאנו, ראינו, נצחנו!" אבל הן גם לעולי הגולה בימי עזרא לא עלתה ההתנהלות בארצם על נקלה כל-בך, וגם הפעם נקוה, כי סוף נצחוננו לבוא, על אף כל הצוררים מהוין ועל אף כל הנוגדים והנואשים מבפנים. כותב דברי ימינו יהיה צריך להעביר קו מבדיל בין דורנו זה דור התחיה ובין הדורות הקודמים, לכל יהיו אור וחשך, עבדות וחרות משמשים בערכוביה. בתקופתנו זאת אנו שואפים לחרות והשואף לחרות איננו עוד, עבד אף-כני ידיו רתוקות עוד בכבלים. מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? כל זמן שהשאלה הזאת תרהף על יפטינו ותעוררנו למעשי, למלחמה על הגלות, כבר הננו משוחחרים למחצה ונוכל לשיר את שיר התקוה כלב מלא תקוה ותוחלתנו קרובה לבוא.

המה נא יהודי את אונך ושמע את צפופי הצפרים, ששבו זה עתה מארצך, מארץ העברים. הודע אתה את שפת הצפרים? מרור זה שאתה אוכל על שום מה? — הן קוראות עמך יחד — הנה ארצך מחכה לך, כמחה היא לראות פניך. אלפי שנה עזבת אותה שוממה, גלמודה, והיא לא שכחתך. בנענועי אם רחמינה תנהה, תערוג אליך. כל אבן מקור וכל נבעול בשדה קוראים כך דומם, כי תחיש אליהם. מלכך ונביאיך ישיני עפר אדמת המדש, אבותיך, אחיך ואחיותיך השוכנים בחבה זה אלפי שנה, ממעמקים ירמוזו כך כסתר רעם, כי תשוב לשבת על הארמה המכסה על עצמותיהם. לא תערב להם מנוחתם עת צאצאיהם

על המצפה.

לפני הכנסיה העשירית.

זכורני לפני שנתים כשעמדנו על סף הכנסיה התישעית והרגשנו דפיקת-לב חזקה, הרגשנו שכנסיה זו אינה או לכל הפחות, לא צריכה להיות כאלה שקדמוה, הרגשנו איזה תפיסה בטפלותנו, דבר גדול הולך ומתקדם, הולך ומתכונן, והימים היו הראשונים אחרי המהפכה בתורקיה. אחרי שנפל שלטון העריצות של עבד-אלחמיר ועל מקימו התבסס שלטון-עם — החשמה, הלב דפק!

ואנחנו לא ידענו ברור אם אותם המאורעות בממשלת עותמניה טובים הם בשבילנו או רעים. לא ידענו אם עומדים אנו לפני נצחון או נפולה. ועינינו משוטטות ומבקשות בכל פנה וככל זוית אחרי איזו שיגיד לנו את זאת, שיפתור את הדרתנו. באותה השעה הרגשנו את עמקו שכ האסון, שהמיט עלינו מותו של מנהיגנו הגדול... כי את זאת ידענו ברור, שאותה המטבע, שמכע הרצל להציונות, נפסלה ונמחקה שא-אפשר לנו לחלום עוד על-אדות דרכים דפלומטיים להתגשמות הרעיון הציוני ע"י השגת "משרטרי" בעזרת ממלכות זרות. תורקיה נעשתה חפשית ובלתי-תלויה, ואין עוד גשום ממשלה אירופית רשות להתערב בעניניו הפנימיים. הנה בי כן, נפסלה המטבע, שמכע הרצל בשביל הציונות והוא מת, והרצל אחר לא קם, שיטכע

בך עוד הפעם את שפת הסיר אל תוך פיה. ממנה ראה לזר ושלש גם הוא לגמא. — מלכיה, שאל לזר כאשר כלו לשתות, התשיקי עתה את הכירה ללבנה? איני יודע איך אסכול, לי הם ככל גופו. — גם אנכי מרגישה חמימות יתרה בכל אברי, אין לי כלל חשק להשיק את הכירה. — אבל עיני לא תראינה נכוחה. — כל אשר בבית יסוב כסביכון ואיני יודעה אם הכית או ראשי סוכב עלי. — וגם ראשי עלי ככרמל. פתאם קפץ לזר ממקומו וסכב במחול והתחיל לזמר בקול רם. — איזה חלום הוית, ההשתגעית? — לא, אבל איני יודע מה עמדי עתה, מרגיש אני איזה ענג, שלא אוכל לתאר לך. הנני כה עלה, כה שמה, ככיום שמחת-תורה אחרי המשתה בבית הנכני. — במדומה לי, לזר, כי שכורים אנחנו. — יוכל היות, אבל ממה? — בלי ספק מהסלקיה ששתינו. — רגלי כמו נשברות הנה. — ואנכי כמעט שאכשל. עוד מעט ואפול. — אולי מלכילה חיו הוליס אנחנו? — הי ישמרנו, הלומי יין אנחנו! לזר התחיל שנית לזמר וזירות, אבל קולו היה

פתחה אשה את אחותה ואיש את רעהו, עד אשר במשך רגעים מספר נשמע קול מציצה אהת, היוצאת מפיות כל נושאי כלי הסלקיה ואחרי כן התחילו לחוות דעתם ולהתחרות במכינות.

- מחיה נפשות ממש!
- מי-דבש יכולים להיות הכפרה בערה!
- מאכל נפלא!
- העצמות תדשן!
- נמיעה אחת ממנה שוה יותר ממדה שלמה של משקה אחרת.
- אין כמוה בכל העולם.
- מותר לקדש ולהבדיל עליה!
- כדאי היא שהמלך יאכל ממנה.
- לא היתה עוד עד עתה סלקיה כזאת ולא תחיה עוד כמוה!

באשר באה מלבה הביתה קדם לזר בעלה פניה בניזפה על אשר התמהמהה לשבת שמה והכירה עוד לא לבנה. אך תחת לענותו קראה אליו בשמחה: "שמע נא לזר, החפץ אתה להשיב נפשך? מעם נא מעט מן הסלקיה שהבאתי ותדע מה טובי." לזר שמע בקול אשתו, הטח ראשו אל הקדירה ושתה מלוא לגמיו. — אמת, פלאי-פלאים! קרא ושתה עוד הפעם. — אינם דומים פלאי-פלאים של זו לפלאי-פלאים של משקה אחר, ענתה מלכילה והשתה בתוך

מאליפות נתכרכה מפי המקבלים על כל הטוב, שהיא עושה עמהם.

מספרים, שכאשר מתה צירילה צעקו המקוננות אחרי ממתה, שיצאו לקראתה כל הקדרות של חלב המוין, המנות שר פורים וכלי הסלקיה ויביאוה אל גן העדן בין שאר צדיקים וצדקניות אשר שם. בשנה אחת היתה ימרות גדולה במקח הסלקות, כמעט שלא היו "בנמצא" אף כמחיר כפול. אפס צירילה לא נבעתה כלום, כי מה איכפית לה אם תוציא עוד אי-אלה דינרים; העיסר הוא, עסקיה צריכה להיות נכונה, ובמדה מרובה. בשנה ההיא היתה האספה לפני מרתפה של צירילה גדולה מאד, לפני לא היתה אספה כזאת מאז היתה לבעלת-הבית. כי אז באו בתוך הבאים גם נשים כבודות, מאלו שהסכינו לעשות להן סלקיה בכיתן בכל שנה. בשעת הדק הסירו את הנוישה מעל פניהן — כי מה לעשות בלי סלקיה? החנית היתה גדולה, סלקיה היתה הרבה מאד וכל אחת שכה אל ביתה בקדירה מלאה. בדרך נתעוררה פתאם התאזה כאחת הנשים, למעום מעט מתוך הכל, כדרכן של הנשים, למעום מכל מאכל ומכל משקה, אשר זכו בהם מן השוק, הראשונה היתה מלכילה הקטנה, שנמאה גמיאה הגונה. וכמעט בא המשקה אל קרבה פנתה אל חברתה ההולכת עמה: שמעי נא כילה מינדל, יש לנו הפעם סלקיה, שמאז העולם עומד עוד לא היתה כזאת. נפי נא למעום ממנה ותוכה! כה

מראש : להיות ! אולם ! לא באופן כזה, שהיינו עד עתה רוצים אנו להביט עין בעין לתוך תוכו של מצבנו. אין אנו רשאים להמית את ההכרה הברורה שלנו בתוך שאון מלאכותי של שברות. הכנסיה העשירית אינה רשאית לסגור דלתותיה עד שתברר את כל השאלות הסבוכות ותראנו באצבע : הנה הדרך ! בואו אנחנו מוליכים אתכם !

זו ועוד אחרת, הכנסיה העשירית צריכה להשתדל למצא את הנתיב הנכון לממשלת תורקיה הצעירה, בכדי להראותה ולחסביר לה, שמהרעיון הציוני אין שום סכנה נשקפת לה וכי דמלשינות של דוד פרוסקו וסיעתו אינה דברים של ממש, אלא רק בגידה נבזה ונגרנות.

צריכה לקרב את הרעיון הציוני גם לאחיג הספרדים יושבי עותמניה, שאין להם עוד אף מושג קלוש ממנו. צריכה להשתדל לרכז את הכחות הפועלות שלה בפנים ארץ תורקיה וארץ-ישראל ולותר קצת על עבודה מדינית-גלוית, שהיא אינה יותר מקריקטור של הציונות.

והנה עומדים אנו בין שתי בנסיות, איזו מהן תתן לנו יותר ? — אנו חפצים שהאחרונה, וזה שיעמוד על הביטחון הביולוגי, שעליה הקריב הרצל הגדול את עצמו לקרבן בשביל העם, צריך להרגיש ולדעת את האחריות הגדולה הרובצת עליו, ומה שהעם חפץ ממנו ; לא קרבן כקרבתו של הרצל ! אלא קרבן-מנחה קמנה, חפ סלת עם שמן...

העיט על הפגרים.

טעות גדולה געתה הממשלה האוסטרית בהיביתה את בית הנבחרים בהטעות שטענה ביחוסה אל המפלגות הסלכיות כל ימי שלטון הבארון בינרת. בינרת הולך בעקבות זקנו אבי אמו המניסטר שמרלינג, שבקש לעשות את אוסטריא לממלכה גרמנית, כמו שהיתה בימי קדם ולא הצליח, שטתו נבוכה והדיחתו והבאים אחריו נבוכה, בי תעודת אוסטריא היא להשיב לכל עם ועם את זכותו ולמשול בצדק על קבץ העמים החוסים בצל ממלכת הבסבורג. ואם אה לפני ארבעים שנה, לא הצליח שלטון מרביזי אשכנזי מכל שכן עתה כאשר התפתחו העמים הסלכיים ברגש לאומותם ובתרבותם וצרכיהם הלאומיים נתרבו, ולזה נוסף עוד משא-הפנים הרב, שכל ממשלה נושאה לפולנים בגליציה וגורמה בזה קנאה וכעס בין יתר העמים הסלכיים, שאותם תדכא ותמנע מהם זכויותיהם הלאומיות הצדוקות, אם נביט על שטת הממשלה הנוכחית ועל יחוסה לאשכנזים ולפולנים מצד זה ולטטשנים ולסלובנים מצד זה.

גבירתה, אל תיראי, הן לבעבור גמול לך שבר טוב עשה ה' אתך כל זה, למען תדעי, שלא חנם את עושה חסד עם אבינו העירי. על-בן שלח ה' ממרום ברכה בסלקיה מעשה ידיך, ובכר קרה בזאת בימי קדם, בכתוב בצאינה וראינה, שצדיק או נביא אחד מלא מפך שמן אחד במה בלים, גם בימי החנכה קרה גם בעין זה, כן דברה על לכה עד אשר הצליחה להשיב לב גבירתה אל מנוחתו והתחילה מאמינה, שבוכות מעשה הצדקה שלח ה' ברכה באסמיה.

בצהריים היתה כל העיר במרקה על-אדות הנס הנפלא, הכל ספרו בתמהון וידעו, כי נפלאות נעשו בארץ, ובינתיים נתישבה הקושיא, מפני מה היתה הסלקיה בה "חזקה" ומשכרה, הריין ר' מאיר באר הדבר לפני קהל שומעים בבית המרחץ, שהיה פה גם בתוך נס והדבר פשוט, שכמו שנתהוותה ברכה בסלקיה, כן נעשה נס, שנהפכה הסלקיה להיות ביין, היפלא מה דבר ? אין להקשות קושיות, וכל יושבי העיר האמינו, שכאן נס בתוך נס היה.

אחרי תפלת ערבית, בבית הגביר ר' אשר ששון ויקר, נרות רבים וגם עששיות מכריקות הפיצו אור יקרות בחדר האכל, על השלחן עמדה מגורה של בסף בעלת ששה קנים ובה ששה נרות עבים דולקים ואורם משתבר בכרך הבסות המהורות הנוצצות, הנבירה ויתר בני הבית מלובשים בגדי חמד, כיאות ליום טוב כזה, הכל עמד מוכן לערוך הסדר וחבו קראת בא ר' אשר, הגביר בא, ברך בפה מלא את בני ביתו בכרכת

משותפת" (זרלונגנסנסנסשפט), והשאר ? פרטיבלים סמנוגרפיים !

עד כמה שנהפוך לעבור על כל זה בשתיקה מוכרחים אנו לצערנו להודות, שהכנסיה התשיעית לא מלאה את חובותיה. כי רוב זמנה עבר בפולפולים ונכוחים יבשים בין ציוני מזרח וציוני מערב ומוכרחים להודות גם כן, שהרבה אמנם התעסקה הכנסיה בשאלת-ארץ-ישראל אבל לא יותר, רק התעסקה בפה ועסקו מתעסקים זה זמן רב, מה שאנחנו היינו מחכים ממנה היה, שתעשה איזה דבר.

והרי עברו שתי שנים, ושוב אנו עומדים לפני שערי כנסיה חדשה, והלב דופק, דופק בחזקה, אולי תתן לנו כנסיה זו מה שלא נתנה הקודמת ? אולי ? ! — מלה זו נזרקה מפי שלא במקומה —

לא ! היא מוכרחת לתת לנו את זה, מוכרחת, מפני שאנו דורשים ממנה, אין אנו רוצים עוד כוכחים גרידא, מותרים אנו בלב שלם על כל הרמנסטרציות ונלווי-הדעת, אין אנו צריכים לתבסס וצרמוניות, מה שאנו רוצים הוא : שהאדונים העומדים בראש מפלגתנו יהיו מנהיגיו האמתיים, שהם יתנו בעצמותם מושל לעם, שידע מה עליו לעשות, למלא, ועוד אנו דורשים, שתבטל אותה הצורה של "שלא-אף-ראק-ציוניזמוס ופראק-ציוניזמוס", שהציוניות תהיה יותר רצינית, יוצאת מן הלב, ושכל ציוני יהיה מוכרח להיות מקודם יהודי, ואנו דורשים עוד — והוה העקר — שסוף סוף לא תתעסק הכנסיה בשאלת ארץ ישראל לישם התעסקות בלבד, אלא תעשה דבר ממשי הנבר לעינים, ואנב עוד ישאלה קמנה, הלא נמנו וגמרנו, שהאמצעי היחיד להשיג את המטרה העקרוית של רעיונונו הוא גאולת הארץ, עד כמה שאנו רוכשים לנו ישעל אדמה בארץ-ישראל אנו מתקרבים למטרתנו, ועתה הראו לנו, האם הרבה אדמה להם בארץ-ישראל לאותם הצועקים, הרועשים והמטרטרים ? הלא הרבה מהם עשירים, שיש להם אחוזות גדולות, בתים ובתי-חרשת בגלות ! באיטליה הם קונים להם אחוזות, ובעד ארץ-ישראל מה הם נותנים... שקל ! !

מה אנו מתמרמים על בעלי ההון העומדים מרחוק לתנועתנו בשעה שגם מנהיגינו אינם טובים מהם ? ! אמת, ישנם יוצאים מן הכלל (כמו רובורג, קרמניצקי מזור ועוד ציונים רוסיים אחרים), אבל היכן הם הציונים העשירים שבאשכנז, אוסטריא וגליציה ? היש להם דונם אדמה אחר בארץ-ישראל ?

דמה נרמה את עצמנו ? אי-אפשר שישאר ככה להבא, הכנסיה העשירית, מוכרחת לתת לנו תשובה ברורה על השאלה : להיות או לחדול ? ועונה אני

את הסקיה ביין, לשאת לה איזה חזוק, עד שקם ר' מאיר הדין והסביר, שלא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא הסלקיה כשהיא לעצמה יש בה מעין חזוק של יין והא ראי, שגם בתפוחי אדמה, שלכאורה אין בהם שום ממש, יש בהם איזה חזוק, שטמנו לייש תוצאות.

הנס השני, בבקר שלחה צירילה את המשרתת — אשה זקנה — אל המרתף, לראות אם עלתה הסלקיה מן החבית או אפשר לקחת עוד ממנה למעורת הצהרים, פתאם פרצה המשרתת הכיתה נכחלה וקראה בקול : גבירתה, החבית מלאה וזא חסר ממנה מאומה ! — מה זה הכל יונה פיך, נרתעה הנבירה, האם נשתגעו השונאים ? הן אמש חלקנו סלקיה — בלי עין רעה — לכל העיר ואין אפשר שהחבית מלאה ? — אבל גבירתה, אינני חסרת דעה ולא הוביתי בסנורים, בעיני ראיתי החבית מלאה כיום שמלאתי אותה ואין חסר ממנה אף טפה.

— עוד הפעם אני אומרה לך, שהדבר אי אפשר ורק אשה שוטת זקנה תוכל להגיד בזאת.

לנו ממבע חדשה, שיתן להציונות אותה הצורה, שהיא מוכרחת לקבל מעתה, והלב דפק. ככליון עינים חבינו להכנסיה, שמוינו שהיא תמלא את הריקנות שבלב, שהיא תפתור לנו את החדה הסתומה, חבינו ספרנו את הימים, את השעות את הדקים וזכורני ליל-חשון שחור, עגום וקריר בירושלם, ובאולם הגדול של "בית-הספרים הלאומי" התאספו משלש עד ארבע מאות יהודים צעירים מהישוב החדש ורנו בכבר-ראש על עניני הכנסיה התשיעית, מה שאנו צעירי ארץ-ישראל מכקשים ממנה ומה שהיא צריכה לתת לנו, קולו של הדין כהן-ברגשטיין הרועד התערב ביללת הרוח, שדפק על תריסי החלונות ושכשר לארץ-ישראל את ה"יורה" הראשון, ומשניהם היתה כולטת מחאה עזה וכבירה נגד הגלות.

והנה קול שני נשמע מהבמה, ר"ר בוגרצוב צועק : "צריכים אנו לשאול את מנהיגינו את ישאלת המלט : להיות או לחדול ? די לנו לצחק עם הציונות כמו בכדורים, אם חפצים אותם האדונים העומדים בראש המפלגה לעבור, הרי טוב ואם לא, ירדו מעל הבמה !" אלה היו דברים היוצאים מן הלב, זו היתה מחאה גדולה נגד הציונות הגלוית, ובעקא שבלב התפרדו הנאספים בחשבת הלילה וכל אחד ישאל את נפשו : מה יהיה ? מה יהיה ?

והנה באה הכנסיה, הצירים הארץ-ישראליים קבל מאת בוחריהם מנדט מזור קצת — "כתת לחי" כן, מכת לחי שלחה ארץ-ישראל ע"י ציריהם אל הכנסיה הציונית התשיעית, מכת-לחי, שתצלצל בתוך אולם הכנסיה ויזרעו הכתלים, ותזרוע הגלות כלה, מחאה נוראה ועצומה, שתמסר "ברגע של זעם קדוש" מחאה נגד כל אלה, אשר בציונותם הם רק מהתלים בנו, בשעה שהם תוקעים ומריעים בצעקות וקולי-קודות — הם עצמם בוחרים לשבת על סיר הבשר שבגלות ולהשתעשע בבתי-קפה ובטינגל-מנגל שכפריו, ובעד הציונות הם... משלמים שקל !

מכת-לחי בשביכם, מכת לחי !

וקולה האריר של מכת-לחי זו כמעט שלא חדר דאזנו אלה שהיו ראויים לה, וכאלו נעשו הרשים באותה הישעה, כמעט שלא הרגישו, כמעט שלא ידעו, שיש באיזה מקום רחוק ישם במזרח, ארץ וציון שמה ושלארץ זו יש אי-אלה תביעות לציונות ולהכנסיה, ונסגרו דלתות הכנסיה, הוסר הדגל הכחול ולבן, שהתנוסס על גג "אולם התזמורת". והילד היחיד, שנולד אחרי חבלי לידה קשים האלה, הוא קבלת הצעתו של אפנדימר בדבר התאחוות

הולך וחלש ובסוף סמך ידיו על השלחן וישן, והעזר שלו אספה כל כחותיה ונכנסה אל המטבח, כנראה כלבן את הכירה, אבל לא הספיקה לפתוח את דלת הכירה עד שנפלה על המטה ונרדמה גם היא.

לפינא פעםל האופה קרה מקרה אחר, גם היא טעמה בדרך הלוכה מהמשקה אשר בכליה ובאותה כי טוב הוא, שנתה ושלשה ופתאם נדמה לה, שהארץ מתחת להגליה סוככה וע"י כך אברה את שווי-המשקל ונפלה על הארץ, הקדרה נשברה והסלקיה נשפכה, חנינא החיש העמים על זרועו חבילה של כגדים חדשים שנמר תפירתם, להביאם אל בעליהם, בינתיים שבה אשתו ממהלכה אל צירילה והגמיאה אותו בדרך מעט סלקיה מברה, עודנו בדרך חש חנינא איזו חלשה בראשו וברגליו ולא עצר כח ללכת הלאה ונפל אחורנית והמלבושים השלבו ונפזרו על הבוץ, אשר על פני האדמה ונתלבלכו, אנשים מצאוהו שוכב פרקן על הארץ וממר איזה נגון מחזיון אחשוורוש.

ר' משלי המגיד שתה גיב מלוא לונמיו סלקיה וישב על הארץ וערך הצות בכבי תמרורים, יעקל בוג בא לירי התפעלות ושבר השמשיות בבית המוג, והנפח היים זעליג חלק מהלומות לאשתו מרוב שמחתו.

כן היה הלילה הזה ליל שמחות וגיל בכל העיר, ממחרת היו חמקרים האלה לשיחה בפי כל, הדעות היו חלוקות, האחד חוה דעתו, שצירילה נתנה איזו נטפסים בתוך הסלקיה וזה חכם להשיביר שותיהם, ובא השני והכחישו ואמר, שלדעתו מהלה צירילה את

כסף לצדקה שהחטיא משרתו.

שני מקרים ישנים, שנגלו זה עתה, הורונו מוסר טוב, איך צריכים להזהר במתן צדקה, שלא החטיאו את המשרה, כי צדקה, שאינה מגיעה למשרתה, תקלקל תחת לתקן. המקרה האחר הוא המיליון של הכארון הירש, שנגלתה בידי הסינוד הקדוש ברוסיא, שהשתמש בה להחזקת בתי-ספר של הכמרים, בים שמשניאיים בהם את היהודים ואת היהדות ומגדלים בהם צוררי ישראל. מנהלי יקיא גלו כבר לשואליהם באיזו דרך הגיעה המיליון לידי הכמרים. כאשר נדב הכארון את נדבתו הגדולה ליסוד מושבות ליהודי רוסיא בארגנטירה, העמידה לו הממשלה הרוסית מכשירים על דברו ביסוד הועדים, כי חשדתם בכונה פוזיטית. הכארון בקש להוכיח לממשלה, כי רק מעשה צדקה מעשהו ולתכלית זאת מסר לפובליקוסצב, הממונה על הסינוד הקדוש, מיליון פרנקים לטובת בתי-חולים של יהודים, כי כל הממשלה היתה בימים ההם ביד ראש הסינוד. אח"כ נודע לכארון הירש, כי פובליקוסצב משתמש בכסף לצורך בהים הרוסיים ושלה ארזו ביד מלאכו מתב כתוב בהכנעה, לבקשו, לחשיב את הכסף לתעודתו. פובליקוסצב הבטיח, אך בינתים מת הכארון והכסף נשאר לנחלה לסינוד לטובת בתי-הספר של הכמרים. בן הלך למיזין כסף הזה, שהקדיש הכארון הירש לבתי-חולים של יהודים, לפי שלא נזהר והחזיק את הצדיק הרוסי גם ראיש נאמן. — המקרה השני הוא מעשה בחברת צדקה יהודית באנגליא "בורד אף דפוזיטס" ששמעה, כי החוקר האנגלי, הבקי בעניני ארצות המזרח רימשרד כרמון הניח במותו כתב-יד, שבו הוא "מוכיח" כי היהודים הספרדים במזרח הקרובו קרבנות אדם. ראש דחברה פהרו מפני פרסום הכ"י החוא, כי הסתבר היה אדם גדול, שדבריו עשו רושם, ע"כ השבילו וקנו בכסף רב את זכות הוצאת הכ"י בשלמות והתנו עם ספרד כתב-יד, למחוק את המקומות, שנאמרו בהם העלילה. ותחת לשקוד לקבל את הכ"י תחת רשותם, שלא יפול בידי אחר, האמינו האנשים להיורשים ולהמסרה, כמו שהאמין הכארון הירש לפובליקוסצב ודמו, כי אחרי ששלמו כסף רב בעד הכ"י בודאי ישרפוהו בעצמם ואין עוד כל חשש. אך המסדר אינו איש ישר כל כך ועתה מעל בכ"י ומסרו לדפוס שנית בשלמות. ראש החברה היהודית מר אלכסנדר תבעהו לדון. המישפט היה לפני ביה"ד הגדול בלנדון וכל העתונים פרסמו את פרטי המישפט והכ"י יודעים אותו. הישופט אכנס הצדיק את החברה ואסרה את פרסום הכ"י, אבל כל העמל והוצאת הכסף היה לריש, כי המישפט הועיל יותר לפרסום העלילה מהדפסת הספר. עתה הכל יודעים, כי החוקר ברטון כתב, כי היהודים במזרח הם זוכחי אדם והביא ראיות לזה, ותחמון מאמין. אלו נתפרסם הספר היתה אפשרות עכ"פ להכמים לראות, כי אין ממש בראיות המחבר ובעד הכסף הרב הועילה החברה, שהכל יודעים את העלילה, אבל לא תשובה עליה.

יצא ישרנו בהפסדנו.

עולה בירושלם אינה מן החזיונות הבלתי מצויים אך הפעם נעשה במקום אשר אמרנו צדק ורק צדק לין בו, במקום אשר הוא מחמל עינינו וחדות לבבנו — במסוד ביילאל. בצלאל ברא תקופה חדשה בא"י, הנהיג שם חרשת ומלאכות ביתיות, הגייל את הידים הבטלות למלאכה ולמשכרת, עשה מאנשים המטילים עצמם על הצבור לאנשים הנחנים מיגיע כפיהם, ויותר מה: קבץ אליו מנדחי אחינו התימנים האכזביים, שנמלטו מכף פראי הערבים ומבפן ומצוק ויעד להם מעמד בטוח בארץ אבותינו. הפרופסור ש"ץ אסף מעט את חרפתנו יחרפת ארץ מחמדנו ורואה, כי יכולה ירושלם להיות לא רק מקבלה נדבות, כי-אם גם מספיקה סחורות נהדרות לכל ארצות תבל. ולאחינו הרגילים לחיות על חשבון יהודי חויל הראה את כבוד המלאכה ופריה עד שבני מקבלי הנדבות נבלמים ללכת בדרכי אבותיהם ושואפים ללמוד אמנות. מסד בצלאל קנה לו שם עולם בדברי ימינו וזכרו לא יסוף מבין גדולי בוני ירושלם החדשה. אך צריכים לדעת, כי גם לפני יסוד בצלאל היתה מלאכה אחת מפרחה בירושלם, היא מלאכת בלי עצי-זית. אמנים יהודים אחדים וגם נצרים עסקו במלאכה הזאת וראו בה ברכה. כל העולה לירושלם קנה לו כלים חשובים מידי האמנים האלה לזכרון.

אל הפרלמנט המרכזי הוא הכה האחר היחיד אשר לנו ועלינו להשתמש בו, לתת גם לעמנו העשוק ניד בין העמים המתאבקים בממלכה רבת העמים והתביעות הזאת. כל יהודי אוסטריא וכל העולם כבר נזכרו מה בין נכחרי יהודים הבאים בפונרמה לאומית יהודית ובין אלה התלווים ברעת לאום נכרי או מפלגה נכריה או אפילו העומדים מהוץ למפלגות, אלא שאינם מודים בקיום עם יהודי, כגון ד"ר אפנר, קורנדה וד"ר אדולף גרוס. יהודי גליציא עומדים עוד הפעם לפני מלחמה קשה, אבל כדאי יהיה להלחם. הקלוב היהודי צריך לשוב אל הפרלמנט ביתר אנשים וביתר עוז, למען הראות לכל העולם, כי העם העברי סים ודורש תנאי קיומו. העובדות האחרונות הראינו למדי, כי שוא הבטחון בעמים הזקים, הרוצים לבלענו לטובתם. בלי בוישה עזברים על הבטחות, מפירים בריח, שוכחים עזרתנו ובוגדים בנו, בלי כל חשש, שלא נאבה עוד להאמין בפעם השנית, כי מחזיקים אותנו לחסרי הרגשה, לנבזים ושפלים, שאינם מעיזים לצעוק על מכאובם. נזכיה נא להם, כי יודעים אנו ומרגישים וכי צריכים אנו לבאי-בחנו ממש ובבוגדים לא נוכל לבטוח. אנחנו נעמד קנדידטים בכל מקום שאפשר, למען נכריה את הספלגות לחשוב עמנו ויתרגלו לדורות בזכותנו הלאומית. קלוב יהודי הגון וחזק צריכים אנו זאת תהיה עדות נאמנה בעולם על קיומנו.

דתקנת השגוררת.

דמכת המדינה, שהיהודים כגליציא נאנחים תחתיה מעורם, נעשה סוף סוף התהלה לתקון, אך לצערנו לא במקום הכואב ביותר, כי-אם באוסטריא המערבית, חברת "האוניון" הישראלית בוויין הקהילה את ראשי הקהלות כסוף החדש ישעבר ווינה, להועץ איך לסדר את הצדקה לעניים הגורדים, שלא ירבו כל כך ושלא יתרגלו בחיי קלונם, להציל נפשות מקלון ומחשחת המדות וגם כסף הרבה, שהם מוציאים למסעיהם התדירים, כסף העולה למיליונים, שאין איש נדנה מהם רק קפת מסה"ב. עלינו להתרעם שלא השתתף בוועדה אף אחד מראשי הקהלות בגליציא ובקובוניה. אמנם המצב בגליציא שונה ותקנה, שנעשתה בוויין, אינה מתאימה לנו, אבל על ראשי הקהלות היה לדעת, שכמעט כל הפושטים יד, הכאים לערי המערב, הם ילידי גליציא ומפני הנמוס היה להם להשתתף, למען ברוא תקנות נחוצות גם פה. אבל טוב שנעשתה ההתחלה. מזכיר "האוניון" הציע התקנות האלו: (א) ליסד קפות לעניים בכל קהלה; (ב) חבור הקפות בכל מדינה או גליל; (ג) מרכז כלן יהיה בוויין, שמצורתו תהיה פרושה על כל הממלכה; (ד) בערי הגבול תהיינה לשכות ושמה יפנה כל עני זר ויבחן מה לעשות בו; (ה) אין להכריז הקהלות לתת צדקה לעניים מיר ליד, כי-אם יעריכו הוצאותיהם לצדקה ויתנון אל הקפה; (ו) כל קפה תתן ארבע חמישיות מהכנסותיה לקפת המדינה או הגליל, גם מקפות הקהלות ירימו תרומה קצובה אל קפות הגלילות והן תתנה חמישית מהכנסות להקפה המרכזית; (ז) קפות הקהלות תחלקנה נדבות רק במקרים נחוצים והמון העניים יפנו אל קפת הגליל או המדינה. שם יתני תמיכות רב לעניים הראויים לחמלה, שאינם יכולים לעבוד. אבל לעניים הראויים לעבודה ייסדו בתי עבודה וימצאו להם משלה-יד להתפרנס מיגיע כפיהם ולהצילם מלחם הקלוקל הזה. גם יראנו כלשכת הקפה לגולים הנוסעים למדינות הים או החוזרים משם, להעבירם כדרך קרובה ובזול ולנחותם בעצה, לבל יפלו כרשת רמאים וכיד הפוליציא הפרוסית האכזרית. (ח) הלשכה המרכזית תשקיד, שכל עדה עירונית תכלכל את ענייה כחובה עליה, שלא יצטרכו העניים ובעלי המומים והזקנים להתפשט במדינה ולהפסיד רוב כספם הנקבץ בעמל רב במסעיהם. היא תשיג על הקבצנים הרמאים ותודיע על אדותם את כל הקפות ותעמד במו"מ עם בתי הפקודות, להשיג זכות ישיבה לעניי חויל. פרופסור פיליפון, ראש אגודת הקהלות באשכנז, שסדר הסתדרות כזאת באשכנז, הודיע ע"ד התקנות שם וע"ד בתי העבודה והמצאת משלה-יד לעניים. נבחר ועד לחבר את התקנות וגם לוועד הזה לא נבחר מגליציא אף אחד. נחוץ יהיה, שהועד, העתיד להתכונן בדבר עזרת גליציא, יתעסק בזה באשקיה, שאם לא כן, גם ההסתדרות באוסטריא המערבית היא לריק, ארובה כגללה יורע המצב פה.

ולדותנים מצד זה, אז יעמוד רגש הצדק בצד אלה האחרונים. זאת נוכל אנהנו היהודים להעיד, שאיננו נונעים בדבר. כייב האשכנזים והמשכים בכיהם עומדה הממשלה כגלוי בצד ראשכנזים. היא רוצה לכוף את את המשכים, למחול על זכותם ולתת את האשכנזים למשול בכיהם ובמטריא כארונים גמורים בעת שאינה נותנה את המשכים באוסטריא התחתונה להרים ראש ואף לא לבונן בתי-ספר לכניהם, אלא תכוף אותם להתבוללות ולבטול גמור. הממשלה עצמה הביאה את המשכים ואת הסלובנים לידי מלחמת יאוש, היא עושתם למרי-נפש ולשונאי הממשלה. אם אין האשכנזים נותנים את מועצות המדינות כפראג וכברין לעבוד את העבודה הנחוצה, או אין כל פלא אם נמלו הסלבים לממשלה האשכנזית הלאומית כמעשה. ואם תחת לפיים את הסלבים ולתת להם את שלחם נקמה הממשלה בכל הפרלמנט והשביתה אותה, הרי נמלה רק לעצמה ולשבתה. כי העם המשכי כלו עתה מרי-נפש ובכחירה חדשה ישלחו אל הפרלמנט החדש רדיקלים קיצונים יותר מאשר היו להם עד כה. גם האשכנזים כחפצם להגין על המצב הטוב, שרכשו להם, ירבו לבהור ברדיקלים וברור הוא, שהסכסוכים כפרלמנט החדש יגדלו מאשר היו עד כה. וזאת גרמה שמת הממשלה קצרת-הראות, המסככה את העמים זה בזה ככרה את דאחד על רעהו, המביט על התפתחות הדבר בעתיד יבא לידי יאוש, כי כמעט שאינו רואה כל תקנה לאוסטריא האמללה. כי אף אם תחפוץ הממשלה מעתה לשוב אל שמת הצדק והשוויון הגמור בין העמים, לא יתנו עוד האשכנזים לקחת מידם את הזכות, שזכתה להם הממשלה עד כה. כבר היתה ממשלה, שכקשה לעשות כן, לרשיב למשכים את זכויותיהם ולעשותם שוים לאשכנזים, היא ממשלת באדעני והנסיון הורה, כי קנאי האשכנזים הם עוי-פנים גדולים מקנאי המשכים, כמעט שפוצצו את כל הממלכה. הם סומכים על קיסריות אשכנזי אשר מאחריהם, העומדה ככרית עם אוסטריא וככה חברית החוקה הזאת הם רוצים להפוך את כל אוסטריא המערבית לממלכה גרמנית. בהשבתת הפרלמנט אין שום תקנה, אלא קלוקל. על פני הפרלמנט הישן, שהיה ברובו מתון, שמו הספלגות חרדיקות לשלול שכל ובבית הנבחרים החדש תרבינה המהומות והסכסוכים הלאומיים מאשר עד כה וסוף סוף תוכרה הממשלה האשכנזית הלאומית לפנות מקומה לאחרת, אשר יהיו לכל העמים באי-כחם בה חלק כחלק.

הבחירות הבאות תהיינה לפי זה מלחמה קשה בין הלאומים. בבחירות האלו יתבטא מענה העם עצמו על יחס הממשלה אליו. לממשלה לאומית, אשר עם אחד עדיף לה מרעהו, יחפוץ כל עם להראות כחו ותביעתו. לכן בעל ברחנו נצא גם אנחנו אל המערכה, להכריז גם על קיומנו, לכל נאבד. אין אנו גרועים מן האיטלים והרומנים, שמספרם קטן מספרנו. כח הבחירה

יום טוב וצוה את המשרת להביא יין מהמרתף. המשרת מהר לעשות כדבר אדוני, אך כרגע שב בכחלה, ועצמותיו רעדו מפחד. אדוני היקה אינו יודע מה זה מרה אותנו. כחבית של סלקיה באה הברכה ובזאת של יין באה הסלקיה, היא ריקה, אין בה למלא אף בקבוק אחר. כל אנשי הבית התפלאו לשמע הרברים האלה. איך יוכל היות כדבר הזה? מי זה הריק את החבית? או אולי פקעו חשוקיה והיין נשפך, שאל הגביר.

— הי ישמרני, השיב המשרת, החבית שלמה וסרקע המרתף יבש.

— אולי יד גנבים היו בחבית?

— גם זה אי אפשר, כי המרתף היה כל העת סגור ואם את ראשי תסירו מעלי לא אבין את הפלא הזה.

הגביר והגבירה וכל בני ביתם ירדו אל המרתף ומצאו שאמנם ריקה החבית הגדולה, שהיתה מלאה יין אדום טוב לחג הפסח ולכל השנה, ולא מצאו פתרון החידה. רק אחרי זמן מה מצא המשרת פתרונה, כי נזכר ששעה בחלקו את הסלקיה והחליף הבית בחבית.

קוטב. ז א ב מ ע ה ר.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. אנשי עירנו שאופים עתה רוח בנחת, כי עברו ימי הכהונה, אשר העסיקום לריק, כי לא בעד איוו שיטה או שאיפה התאבקו המפלגות, כייאם בעד כבוד יחידים כנהוג פה מעולם. ועל-כן אין לרבר פה כלל על אדות מלחמת הכהונות, העם לא להם, הרי לעם באמת אחת היא מי ינהל כבוד, ראצא". בקוריה של הסנהדרים הקטניכ הוציאו אנשי הברת אהריות המנדטים, המכונים בלתי חלויים, בכל תהבלה אפשרית ואי-אפשרית את התעודות והפתקאות מידי הכוהנים, ששמהו, כי השכו להם מהלך בימים שלפני ההג והתבהירה היחה ללעג ולקלס בעיני שכנינו, שראו יהודים מוסרים פתקאות עשר פעמים, ואלה הם הנלחמים בקדוּפציה. אבל באמור לא גרם הדבר אף רגז, כי מה בכך, התחרות בין יהודים אינה נוגעה לרבים. התרגוּת העיריה רק הבחירה בקוריה של בעלי המלאכה. בעה"מ היתודים עשו הוזה עם הבריתם הנצרים, שיבחרו כלם רשימה אחת של קנדיטטים. ובעוד שכל היהודים בחרו באמונה בנצרים שבדשימה, הללו קצת הנצרים שבועתם וגם מספר יהודים. בחרו דעתם בכסף לנכרים וכן נפל הקנדיט היהודי שטיינברג. בקוריה הראשונה של האינטליגנץ והמליטי כס גבוה נצולה בחירת משה ראש האזרחים היהודי — הקנדיט היהודי האחד בקוריה הזאת — רק לפי שהרבה המניסטרט בפעם הזאת בכונה את מספר הבהורים היהודים, כי נצרים רבים לא הפצו כיהודי. ישנם עתה עשרים ויועצים יהודים בין פו"ג. — הדיד גרום יסד בבית מפלגתו ביים פרבלי לקטנים, הוא יודע את אשר לפניו, כוכבו הועם קצת בקום הדיד דרובנה, להתעסק בענין יקרות הדירות והעם נמשך אהריו, ע"כ מצא לו מקצוע אחר להושיע את העם. אבל איזה ערך תרבותי יהודי יש לביים הזה די להוכיח, שהפרופסור שטרנבך היודע מנהג בין אנשי תועד. וזאת ערובה נאמנה, שביה"מ הקדש מררם להתבוללות וגרום אינו מרגיש כלל, שאין זו מעלה בזמן הזה בעיני העם. — עוד תהבלה אחת עשה, להבטיחה את המנדט בידו. עשה הוזה עם ראש האזרחים ד"ר לעא, לתמוך בו ברבע קאזימיר ולהניח את דאשינסקי לקנדיט ברבע וועפולו ובעבור זה יכנס תוא, די גרום, אל תוך הקלוב הפולני. כן עושים עסקים בסתו בחירה יהודי, לפי שיהודי קראקא התמכרו למנהל רודף אהרי הכבוד.

לברב. סוף סוף נודעו תוצאות הבחירות למועצת העיר, שהיו לפני כמה שבועות. לקח טוב יקחו מהן האדונים הפולנים בלי דח משה, מאסו בהם עונבים, בגדו בהם מאהביהם, לא תועילו כל ההניפות, לריק היו כל השבועות, כי פולנים הם ולא יהודים, הבהורים הפולנים רואים בהם יהודים. נפלו אירי המתבוללים והם כובשים פניהם בקרקע. נפל פערלשטיין רודף הציונים בשם הפולניות, נפל הרב ד"ר קארא, נפל מינץ, נפל הרב-פולני ד"ר טענער, נפל חיות, נפל אפעל ונפל גם האציל ד"ר פון לוונשטיין, שיבא עם הרב פולני ד"ר שפאר בבחירה צרה. לא הגינה עליהם ביום זעם מלחמתם עם הציונים, לא הופפו עליהם כששהיה של בימים התבוללות היהודים. בוואשא נפתרה תורה חדשה: אין התבוללות בלי שפד ולבוב קבלה את התורה החדשה הזאת, שבדואי תחפש בכל הארץ. עוד יבא יום, שכל יהודי, שאינו ממיר דתו, יהיה בעיני הפולנים ציוני גמור וילחמו בו להתרימה וכבר נכחדו כמה מראשי המתבוללים כחאר הזה בעתונים הפולנים פה.

מכתב מרוסיה.

רוֹאֶרְשָׁא. חכמי ישראל ברוסיה ובכל העולם, בלי הבדל מפלגה, הגנו בימים האלה יום פלאות 75 שנה לזקן חכמי ישראל ברוסיה רי אברהם אליהו תרכבי. כן קוראים לו רב"ו ולא דקטור ולא פרופסור, אע"פ שגם שני התארים האלה מגיעים לו בצדק, שבהם הכתירתהו האוניברסיטה בפטרבורג, כי חכמו זה כהר בחאר חכם עברי יהודי מכל התארים, שהנהיגוהו אהרים. והוא מתנהג באמת ברב ארתודקסי, פדקק במצות קלות כבחסדות וע"כ תביב ומכובד הוא בכל המפלגות, הכל מחימרים בכבודו, אף שמשבילינו בושים לגלות, שהרכבי הוא יהודי נאמן לכל מסורת אבות. חאר שכתמה מחכמי ישראל ברוסיה המירו דתם, להשיג איות חאר או משרה, לא החליף הוא אף את דרכי אבותיו הרבנים. אביו רי יעקב הרבני היה ת"ח בעיר קטנה בליטא ואהרי כן ראש ישיבה בירושלם. ובכל זאת נשלח ראיא תרכבי כהוצאות הממשלה בימי נעוריו לחוץ לארץ, להשתלם בחכמה בני קדם והשיג מאת האוניברסיטה תאר דקטור לרברי ימי עמי המורה ואח"כ משרת פרופסור במקצוע הזה ועתה הוא ממונה בכיבוליוקקא הקסרית זה שנים רבות. הוא גלה כמה מקצועות השוכים בדי היהודים ברוסיה והורה דרך חדשה בחקירת קדמוניות. שם עולם קנה לו בתוכיהו את זיופי הכם הקראים אברהם פירקובוטש, אשר בדה עובדות מלכו וזיף כתבים ותעודות, לרופם את הקראים, לפעם ישיגו זכיות אזרחים כהרוסים ולהשפיל את היהודים. כן פרסם תעודות שקר, כי ממצאי צורות הנקודות העבריות היו קראים, כי הכוהנים לא קבלו כלל את דת היהודים הרבנים, אלא את דת הקראים וכי היהודים הראשונים, שישבו על צחיחאי קרים, היו קראים והמלך הרוסי וולאדימיר הקדוש שלח אליהם פלאכות וגם שארית מלכות הכוהנים-הקראים היחה בקרים ועיר מפלכתם היחה קערטש. תרכבי עמל הרבה בקרים ובכתבים קדמונים והוכיח, כי כל הכתבים העתיקים, שפרסם פירקובוטש שקר הם ופזויפים. ממצאי צורות הנקודות היו רבנים, הכוהנים קבלו דת הרבנים וכן יהודי קרים הראשונים היו רבנים. גם הוכיח, כי יהודי רוסיה הראשונים באו שמה בימי קדם מאזיא ולא מאשכנז

שבעה מי יודע? שבעה איני יודע: שבעה דברים בגולם (אבות פ"ה); מדוע לא חשבו שם: נעשה מהבר ללמד אחרים כמרים למד בעצמו כנהוג בין גלמי זמננו? במספר שבעה השתמשו קדמונינו לכל דברים שבקרושה והלועזי אומר: כל הדברים הטובים הם שבעה; הבעבור זה חביב כל כך הגולם בעל שבעת הדברים בדורנו זה?

שמונה מי יודע? שמונה איני יודע: שמונה דברים רובן משה ומעומן יפה (גיטין ע'); ואני אודה ולא אבוש. שאיני יודע אף דבר אחר בעולם, שאין בו סגולה זו ולמה נחשבו רק שמונה? — שמונה ימי פסח ושמינה ימי חנוכה — ומדוע בחנוכה האור מוסף והולך מיום ליום ובפסח המצות והמלקיה פוהות והולכות מיום ליום? האין זאת סימבול יפה? ראו נא ברמיה ט"ז י"ד.

תשעה מי יודע? תשעה איני יודע: תשעה קבין זנות נמלה ערביא ואחד כל העולם, (קדושין מ"ט); ומאין כל אותה הזנות בזמן הזה לפארזי לברלין, לכורפסט, לרוסיה וכו' או אולי גרום ערפיא, בלומר אירפה, תחת ערביא? — תשעה קבין חכמה נמלה אי ואחד כל העולם (שם). זו אמת גמורה, כי ע"כ רוב יושביה עניים הם, כי לא לחכמים להם; ע"כ הם קוראים לעולם הב ה, כאמור: תן לחכם ויחכם עוד; ע"כ הם שרויים במחלקת תמיד, כאמור: ברוב חכמה רוב כעם (קהלת); ע"כ ישנאו את הדעת, כאמור: חכמים יצפנו דעת (משלי); אך זה קשה לי: הכתוב אומר לוקח נפשות חכם (משלי) ואנשי אי דוחים הנפשות (כי הם שונאים את הישוב החדש) ולוקחים רק כסף ועוד כתוב: החכם עיניו בראשו (קהלת) ואנשי ירושלם עשו עסקים בקלות דעת עד שכלם פשטו עתה את הרגל. — תשעה קבין עניות נמלה בכל ואחד כל העולם (שם); ומאין כל העניות המצויה בגליציה? או אולי גרום ל ב ו ב בהפיכת האיתות או Wawel? —

תשעה קבין שיחה נמלו נשים ואחד כל העולם. בזה ניחא מה שהנשים נלחמות עתה, להבהר אל המועצות והפרלמנטים, כי הם גולו מידי הנשים את תשעת קביהן והצדק עם הנשים, המתאמצות לכבוש את הובלי השיחה הבטלה. אך זה קשה. הפרלמנטרות באוסטריא קבורה תשע אמות בארמה וא"כ תהיינה הנשים לבעלות אוב, בי קולן יהיה כקול אוב מארץ. עשרה מי יודע? עשרה איני יודע. בן עשר למשנה (אבות פ"ה כ"ד). מנהג קבוע בישראל, להקדים כל דבר בעשר שנים. למשל שם כתוב: בן י"ג למצות ואנו נוהגים לקחת נערים בני ג' שנים, עושים להם פאות ומכניסים אותם לחדר, הרי בן שלש למצות; שם נאמר: בן ט"ז לגמרא ואנו מתחילים גמרא עם נערים בני חמש; בן י"ח לחופה ובמשפחות הצדיקים משתדכים עם נערים בני שמונה; בן עשרים לרדוף ואצלנו בני עשר רודפים אחרי כדור בכל החוצות; אצל כל העמים בן כ"ד נעשה גדול ואצלנו בן י"ג; בן שלשים לכה ואנחנו מוסרים בני עשרים לצבא; ואך איפא נקיים בן עשר למשנה? בשלמא בן חמש למקרא, הרי בטלנו כלנו את למוד המקרא, אחד חסידים ואחד לאומיים מואסים במקרא, אבל משנה מה תהא עליה? הנתחיל משניות עם ילדים בני יום אחד? אחד עשר מי יודע? אחד עשר איני יודע: אחת עשרה מיליוני יהודים ישנן בכל העולם ואין להם זכיות לאומיות ואחד עשר אלף היהודים אשר במדינת בוסניא יש להם זכיות לאומיות; כמה זכו אלה?

שנים עשר מי יודע? שנים עשר איני יודע: שנים עשרה שנה עברו מיום שנוסד הבנק הקולוניאלי היהודי והוא עושה עסקים טובים בטורקיא ובא"י ובכר הביא תשועה רבה למסחר הארץ ולהתפתחותה שם ועדיין עשירינו עומדים מנגד לו ושטרותיו עוד לא נראו בשוקי שטרות הערך. שלשה עשר מי יודע? שלשה עשר איני יודע: שלשה עשר צירים יהודים היו בבית הנבחרים האוסטרי, שנשבת עתה והעם היהודי לא ידע רק שלשה מהם. האמנם אמת הרבה, כי מספר 13 מביא צרה? המחמט.

הכלים כלולים בהדרם, אמנות נפלאה. הדין נותן, שאין לבצלאל להתחרות באמנים האלה ולגרום להם נזק, ואין גם צרך בזה, הרי ישנן לבצלאל די מלאכות חדשות להתגדר בהן. ואם בתוך הסחורות המוזמנות ע"י בצלאל ישנן גם בלי-זות מחייבים היושר והשכל, שיקח בצלאל את כל הכלים האלה מידי האמנים היהודים. ואולם מנהלי בצלאל לא כן עשו, הם נהגו עד כה לקנות בכל שנה בעד מאות אלפי שקל כלי זית מידי האמנים הנצרים ולמכרם בין יהודים בתור מעשי ידי יהודים וגם להביאם לתערוכות בתור כאלה וגרמו נזק עצום לאחינו האמנים ותועלת רבה ליושב הנצרים, העומדים לשמן לנו. לבעלי מראכת הוזה באו גם בלא זה ימים יעים, כי הממשלה אסרה בצדק את כריתת עצי הוזה ומחירי ההמר לעבודה הולך ורב ועיני האמנים היהודים רואות וכלות, כי בצלאל זה, שתעודתו להרים ערך העבודה היהודית ולהמציא משכרת ליהודים החפצים במלאכה, מעביר את משכרת היהודים, אלה היהודים, שקדמו הרבה לבצלאל בהנהגת מלאכה בירושלם, לידי נצרים, הרוצים להכחידנו ולנשלנו מעל ארמנתנו. על בצלאל להנהיג מלאכות חדשות ולא להתחרות ביהודים שקדמו לו. אי-אפשר היה לנו להאמין לישימעה הזאת, שהוכאה במוריה" אבל האמנים צועקים חמס ככל עתוני ירושלם ומוכיחים בעובדות, כי אמנם נעשתה העולה הזאת או יותר טוב הישמות, כי הפרופסור ש"ץ בודאי נבשל בזה בסרסורים שאינם הגונים, מאלה אנשי החמס המוכרים עםם וארצם בעד בצע כסף, ככל אופן יצא שבינו כהפסדנו אם לא יתקן בצלאל את הקלקול.

פיריטון קטן.

אחד מי יודע?

אחד מי יודע? אחד איני יודע: איכה העיו אהר העם למנוע תמיכה מכסף הצבור היהודי מעתון עברי "לאומי", המנבל ומגדף את היהדות ומכשיר את השמד ולא חשש כלל, שיכנוהו הכרוי ריאקציונה, שב לקנסוא, כמו שעשו לפני שלש שנים לעורך "המצפה" אך לא לקח מוסר?

שנים מי יודע? שנים איני יודע: כל היהדות כנויה על יסוד האחרות: אחרות הכורא, אחרות הבריאה, אחרות האנושות ומכ"ש אחרות ישראל גוי אחר, ומדוע היהודים אוהבים כל כך את השניות, הכפל? העם היהודי התפלג בכל העתים לישנים: יהודה וישראל פרושים וצדיקים, רבנים וקראים, אשכנזים וספרדים, חסידים ומתנגדים, ציונים וארציים, עברים וזרנגונים. וכן בכל דבר יאהבו את הכפל, השניות, מן הכובע הכפול עד ההסתדרות הלאומיות הכפולות.

שלשה מי יודע? שלשה איני יודע: חז"ל אמרו (יבמות ע"ט) שלשה סימנים באומה זו, רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים; ומדוע לא חשבו את הסימן המובהק: קיצונים בכל דבר עד אין גבול בין לטוב ובין לרע? עוד אמרו (בי"ט ע"ה) שלשה צועקים ואינם נענים ולא חשבו את הנפתה להכשחות הקנדיטים לפני הבחירה. ארבעה מי יודע? ארבעה איני יודע: בגלות מצרים ישבו ישראל ארבע מאות שנה ולגאולתה אנו שותים ארבע כוסות ודי בנים שואלים די קושיות ובגלות הזאת אנו יושבים כבר י"ט מאות שנה, כמה כוסות עלינו יהיה לשותת בגאולתנו? וכמה קושיות נקשה? חמשה מי יודע? חמשה איני יודע: חז"ל חשבו (הוריות י"ג) חמשה דברים המשבחים את הלמוד, האובל ממה שאבל עכבר וכו'; מדוע לא חשבו יסוד מורסים וספרות חדשה וחברות ספרותיות?

ששה מי יודע? ששה איני יודע: שש הנה שנא ה' (משלי ו' ט"ז); מדוע לא נחשבו שם סופר לאומי, החי מן היהדות ונוחל כבוד ממנה והוא מחרפה ומגרפה ורודף משא-פנים לעצמו בעד זה בשם חרות-הרפוס, או מורה דת-ישראל, הנוטל שכר להודות יהדות לילדים והוא מתחבר עם צורדי ישראל בסתר ומספיק להם חמר לשמנה? — חז"ל אמרו (פסחים מ"ט) ששה דברים נאמרו בעם-הארץ: אין מוסרין לו עדות, אין מגלין לו סוד, אין ממנין אותו אפטרופוס וכו'; מדוע לא חשבו: אין ממנין אותו מלמד ומורה-דת ומחבר ספרי-למוד?

והכלכלי הוא תולדת הביבל, שעשתה אותם לשכח מושל בכפה. — כפארזי נגלו נגנות של כתבים פוליטיים בלשכות הנהגת הצבא. נתפש פקיד אחד, שמסר אותם לעתונאי, ישמו ברנרד מיימון (כפי הנראה יהודי מומר), שמכרם לאנגליא. גם מיימון וסופרו נתפשו.

*

המשיבר בירושלם. עמל הרבנים בירושלם ועסקנים כאספות ובמועצות, לעשות פשר בין ראשי המוסדים השוממים וכין המלוים היה לריק, המלוים נפשם מרה על ממונם ומסרו דינם לערכאות, זה לביד של מורקים וזה לקונסול הרוסי ושם חמור מאד דין הלוח ואינו משלם. ובכך נכלאו פרומקין הזקן עורך ה"חכצלת" שהוא בעל המוסד מושב זקנים והרה"ג ר' יצחק ווינגרד בעל הישיבה תורת חיים. אחרי הנותרים מהפשיים לתפושם. יללה גדולה בירושלם, מבוכה ומחומה, אלפי רענים חסרי לחם, מאות בעלי הון, שהפסידו כספם ועשרות חשודים נחבאים, הנתכעים לדין ישי ענשים.

מועשה מתבולל. על-אדות ראש המניסטריום האיטלי לוצטי, שנפל עתה בנכלי הקלריקלים, מודיעים עוד: עד כמה היה מתרחק מן היהדות ומתראה כנכרי גמור, נראה מן העובדה, שמאן לעשות מאומה לעזרת היהודים אשר כאבסיניא. כידוע נוסד ועד באיטליא תחת יד הרב ד"ר מרגלית בפלורנץ, להושיע את יהודי אבסיניא, לקרבם לעם היהודי, ללמדם תורה ודעת ולהצילם מכף המיסיונרים האורכים להם. ולפי שיש לאיטליא מדינה רחבה סמוך לאבסיניא וחיל צבאה עומד שם, היה נחוץ למעשה הזה עזרת ממשלת איטליא. כל מניסטר נצרי היה נתון ברצון את העזרה הזאת ומכיש המלך שהוא איש טוב ואוהב חסד. ובכוא הרב ד"ר מרגלית אל המניסטר לוצטי השיב פניו ריקם באמרו, שלעניני דת לא יתן ידו. זאת אומרת, שלא יחפוץ להתערב בענין יהודי, שמא יאמרו כי יהודי הוא, כי בעניני קתולים התערב ברצון וכשמהה והושיע לכהנים קתולים ככל אשר פנו אליה יותר מכל מניסטר קתולי.

מועשה הילזנר — רשיעה מיספטיית. כן שם מחברת, שיצאה עתה כברלין, להוכיח עוד הפעם מפרטי משפט הילזנר, כי המשפט היה מתחלתו ועד סופו רשעה וזדון, מכוון לחטות משפט ולהרוג נקי ולהעשות חרפה על העם היהודי. בודון העלימו את עקבות הרוצח האמתי ובודון השפיעו בשקרים על השופטים ועל העדים לחלל שבעתם לתכלית נקמה ביהודים. המחבר דורש מאת ראש הפרוקורטוריום בוויין להסיר חרפה מעל אירפה ולכדוק את המשפט היפה.

גרנר רוסיא. הגרוש ברוסיא עיד פסק, מבסארביא גורשו כמה יהודים. הגולים באים לגבול רומניא ואוסטריא וממשלת רומניא חמלה עליהם ושלחה פקודה אל פקידי החוק, שלא לעכב את הגולים מעבור בגבול רומניא אם אינם מן המורדים במלכות.

מושבבה הודשה בא"י. עשירים חובכי ציון במוסקוא קנו את אדמת המושבה האשכנזית מגדל על שפת ים כנרת, לנמוע שם עצי-צמר-גפן. שבעים פועלים מכני בעלי החלוקה בצפת ובמטריה באו אל העבודה והקימו להם כשדה כירה משותפת. אך בית ללון אין עוד. האדמה כבר נחרשה. משעלים נעשו ועתה עוסקים בנייעה. כן הנפכים בא"י החדשה גם בני הכמלנים, שחיו רק מן הצדקה, לחיים מיגיע כפם.

שלום ביפו. כידוע שלמה ביפו מחלקת נוראה בעמיו של התקופה הממונה שמעון רוסה, שלא השגיח לא על הרב אביד ולא על ראשי הקהלה ולא על דעת הקהל והשתמש בכחו שכל כסף התמיכה מחוץ לארץ בא על שמו וכית החולים נכתב על שמו והחיק תחת ידו, לנהל את כל עניני הקהלה ולהכעיס כל אנשיה. גדול היה החרבן שגרם, העמיד רב על הרב ושויב על השויב ורדה בכל מוסדי הצבור, להראות תקיפותו. אך נכלה אחת, שעשו אנשיה עשתה קץ לו. יהודי עשיר אחד חשוך בנים נתעלף פתאם ובטרם נתברר מותו ע"י רופא חטפוהו וקברוהו, לרשת הוננו. אז התפלצה כל העיר והתאספו בביהיני למחות, לאספה ההוא הביא התקופ שוטרים ואנשי צבא במלשינות, שהלשיין, כי מורדים במלכות התאספו. ובכזי הועילה

לברוא ועד בטוח לרוח השולט במסירות הרמות, כלומר רוח נוח לכלע המיניפסו" וע"כ, נבהרו" דוד פריסקו ופיעתו. איך נעשה זה? באופן פשוט. קצבו מרכעי העיר גאלטא ופיערא, ששם יושבים בני טרום עם הארץ, את חצי הפרנסים ולשאר רבעי העיר, מושכות המון העם היהודי, הנאמנים ליהדות, קצבו רק ועזי שם, לצאת ידי החובה, הוון מזה לא חפצו ללל, שישתתף העם בבחירה, מכל רבבות חבזהרים באו רק כאלף לבהור ובכך יצא ועד לצרך המהאה.

יעקב פרהיה.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדינים. דברים, שהתקשה בהם בית מועצת העם כאוסטריא חדשים אחרים ולא גרם, עשתה הממשלה כשעה אחת, השיגה פקודת המושל בכר ברית המסים והוצאתם לכל צרכי הממשלה ותרומת הצבא, והבחרים, שעליהם לכחור עתה בכבודות רבה מועצה חדשה שואלים את עצמם: למה זה אנחנו? ובאמת אין שום תקוה, שהפרלמנט החדש ייטב מהישן, אלא שצרכים לקים את חקי הקונסטיטוציה, שהעיקר הראשון שלהם, הפרלמנט, הוא להכל ולריק. — גם כרוסיא הפרלמנט הוא רק למפגע. הממשלה מוצאה בו רק ממשולים והיא סוגרתו ומיסדה מועצות למדינות כחפצה בלעדיו ופותחתו וכא-כח העם וגם יועצי המלכות הזקנים במועצה העליונה מתקצפים ומוחים וגוערה בממשלה והיא שומעתם כהמן את מרעישיו כשעת קריאת המנלה. — חיל צבא מורקיא נצח במלחמה בתימן, לכר את העיר הראשית צנעא והגה את הערבים מכה רכה. אבל עוד לא שקמה תימן והנה מדרו האלכנים שנית. כנגד מלוא ישן היא הממלכה הזאת, מתקנים בקצה הזה והקצה האחר נמרע. והטורקים הצעירים עוד לא לפחו מוסר, שאי אפשר לעשות כיום אחד עמים רבים לעם אחד וצרכים לנהל כל מדינה ע"פ דרכה. — ממשלת אשכנז גלתה הפעם מה שהיה נודע גם בלא זה, כי היא היא המעכבה את פריקת הנשק. המניסטר האנגלי לעניני החוץ גר"י דבר ע"ד פריקת הנשק וצמצום ההזדינות ומסירת כל סכסוך לביד של פשר וכא המניסטר האשכנזי ואמר לא כי, אין לצמצם ואין לסמך על כויד של פשר, המלחמות נחוצות כל זמן שבני אדם יהיו בני אדם. אשכנז מקוה עוד להגדיל את מלכותה, לרשת עוד החלקים הגרמנים של רוסיא ושל אוסטריא וע"כ היא רוצה בקיום השיטה הישנה של כל דאלם גבר, אך סוף סוף תהיינה הממשלות אנוסות לעשות לאשכנז מה שעשו לצרפת בימי נפוליון הראשון, שהשכית את השלום בנאותו.

שוונרת. בעיר אלכאני בירת מדינת ניו-יורק פריצה תבערה כארמון הממשלה המפואר ונשרפו קבץ הספרים והכתבים, הנוק עולה לחמשים מיליון כתר. — בוויין נפתחה תערוכה של מעשי מכך ומכשיריו. — בחיל מורקיא המית איש צבא אלכני שר צבא אשכנזי, שהיה מצביא הגרוד. — פרופסור צרפתי ברה, כי מהלת הסרטן מתפשטה יותר ויותר בזמן הזה בארצות התרבות. בארצות הצפון היא שכיחה יותר מארצות הנגב. בצפון ימותו אחד מאלף בכל שנה וכדרום רק אחד משני אלפים. — כיום א' שיז סר יורש העצר האשכנזי ווילחלם ואשתו ובני לויתו, כשוכם ממסעם מאזיא, ווינה. — הפרלמנט היוני יסד חוק לקחת בחוקה את האחוזות הגדולות מיד בעליהן בארץ תסליא ולחלקן כגורל לאכרים — הסנאטור הרוסי גלימישינסקי גלה, כי בימי מלחמת רוסיא ויפן השניירו גנראלים אנשי צבא לבתי-חרשת באזיא המזרחית, הגנראלים נטלו את השבר ומקפת המלכות נתנו צרכי הצבא ולבעלי החרשת היו פועלים בזול והעשיריו עשר גדול. עתה יודעים כבר כרוסיא טעם המפלה. — ממשלת פורטוגל נתנה זכות בחירה לכל אדם, אף לאנשי צבא. גם הפרידה את עניני הדת מן הממלכה ואין לקפת המדינה לשלם לכהנים ולצרכי הדת. — באנגליא ובאמריקה חגנו בימים האלה יום מלאות שלש מאות שנה לתרגום התנ"ך כלו לשפת אנגליא. התרגום הזה עשה את התנ"ך לספר מקרא לכל מדברי אנגלית ועל ידו השפיעה רוח העברים הקדמונים ומוסרם עליהם ועל קורותיהם ועל מדותיהם ונאלה אותם מתחת סכלות רומי. והם יודעים היטב, כי הצלחתם במקצוע המדיני

ולשונם היתה מאות בשנים לשון סלביה ורק אח"כ, כאשר נוספו עליהם גולים מאשכנז, קבלו גם הם הלשון הזאת. לפי שלפדו מהם תורה. ספרים הרבה מאד חכר הרבני בחקירת קרסוניותיו וכלם אבני פנה בהכמת ישראל. כבור גדול נעשה לו עתה מכל קהלות היהודים והעברות והכפי ישראלי. שהשלה לו כלם מכתבי ברכה ותשורת וערכו תפלות בערו. הג הובל הזה היה צריך להעשות לפני השנים במלאות לו שכעים שנה. אך אז היה אהרי הזבה והשור ובן הדבר כהגיגת אכרה-מוביטש.

גזירה חדשה נגזרה עלינו וכבר נתאשרה סגובה. עד כה היה רק ספפר התלמידים היהודים בבי"ם הגבוהים והתיכונים מוגבל, אבל יכלו בני יהודים ללמוד בעצמם ולעמוד לבחינה וקבלו תעודות. אסנם ההמירו מאד בבחינת תלמידים היצינים כאלה, אבל סוף סוף כמעט כל התלמידים היהודים הם בעלי כשרון והשיגו את התעודות, עתה נגור, שההגבלות, החלים על תלמידים יהודים בבתי-הספר התיכונים, חלים גם אקסטרניום, כלומר על אלה הלומדים בעצמם ובאים לעמוד בבחינה. גם אלה לא יקבלו תעודות רק אם יהיו אקסטרניום נצרים פי עשרה כסוהם, זאת אומרת, שלא יקבלו עוד תעודות כלל, כי לעולם לא יהיו האקסטרניום הנצרים רבים כל כך, כי הלא הם לוסרים חנם בבתי. כל זאת עושים, להסיע את המלומדים היהודים, מפרד ספני כשרונם. תחת שהקוסר אלכנרד השני נתן פרס לבני היהודים הלומדים הכסה, יסר להם בי"ם ונתן למלומדים יהודים זכות יתרות, מתנכלים עתה להרחיק את היהודים מן הדעת. הגזירה הזאת תועיל ג"כ להרבות את הגולים. כי תשוקת הדעת רק חדרל עקב האיוסור. ובכלל נגלה פה בשנים האחרונות, מין כולסום נפלא להשכלה, מין חשק, אשר לא ירע שבעה. ואיש אשר ילדים לו לא יוכל שבת בארץ אשר הלסוד אסור בת. בעיטה שניה קבלו עתה היהודים בחוק החדש ע"ד הוספסויות כסערב, הן מועצות המדינות הסערביות וולין, פודוליה, רוסיא הקטנה ורוסיא הלבנה. החוק הזה כידוע הפיל את המניסטריום של סטוליוין. מועצת הממלכה העליונה לא הפצה להסכים, להפריד בסדר הבחירות את הפולנים מן הרוסים והמניסטריום התפטר. אך הקוסר חמל על המניסטריום והשיבו על כנו על אה שונאיו הרבים ועשה את ההצעה לחוק בלי מועצת הממלכה. והנה החוק הזה מספיר בין הרוסים והפולנים ומגבול את זכויות האחרים, להגביר את האלפנט הרוסי במועצות המדינות, בטל את היהודים הרבים כאלו אינם, אין להם שום זכות לבחור ולהבחר, אע"פ שבינם כל ספרת המדינות האלה, אשר בתוכם המושב והמועצות תשפמנה על כל משלהי-יד היהודים. היהודים יוצאים מן הכלל עד שיבדרו ריניהם כלומר — עד שיבא אליהו.

בן ארדיה.

מכתב מטורקיא.

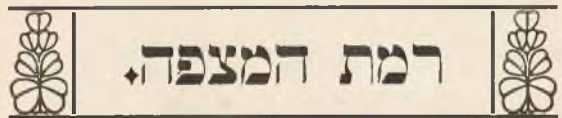
קושטא. עוד לא נסחה הדושה האדיר, שעשה פה ובכל העולם הוכוח הראשון בפרלמנט הטורקי על-אדות הציונות וראוי שאדבר דברים אחרים על הוכוח הזה כחוד קרוב לפקים המעשה. בערות רשעה עליו בזה יה, להעלים את האמת. גורם הוכוח היה הצעת התקציב ע"י המניסטר לפינגן והכל התפלאו: מה ענין שסטה אצל הר סני? אבל ידיעת הציונות גדולה כל כך כספירת האפוזיציה עד שעשו את המיליונר האנגלי ערנסט קאסל למנהיג הציונים. לפי שהוא מורע היהודים והתערבו בהלואת כסף לטורקיא הוא בעיניהם שליחת יד הציונים כעניני טורקיא. ורגלים לדרב היו להם בהעובדה, שעניני הפינגן הטורקיים נחתכים על ידי אנשים מורע היהודים. ע"כ הוכיח הדפוטט הערבי לוטפי פאקרי את המניסטר לפינגן, כי אינו מתנהג כחונן, בני ססר את הסדינה בידי יהודים. האמת שברבר היא רק, שהמניסטר לפינגן דויד בוי הוא מורע המוסרים כת שבת צבי (הכת הזאת עודנה קיסת כידוע בסאלונקי ונקראת "סאסינים" או "דונמקס" ואוהזה גם במנהגי סחסרים וגם במנהגי יהודים ואינם מתחננים לא באלה ולא באלה), סוכירו הוא היהודי ניסים רוסו ועורויו מחוץ למניסטריום הם הגבירים היהודים מר מנשה וסר שלום. עליהם פעלילים הסשטינים, כי הם סרסים והוססים כבעצם את הממשלה ועליה להזהר ספניהם כמו סטוקים, כי ציונים הם, הדוצים לכונן ממלכה יהודית בפלשתינה. (כאמת האנשים האלה הם מתבוללים ואין להם דבר עם הציונות). המניסטר לפינגן הצטנד והסליץ גם על עורויו היהודים, כי נאמנים הם לממלכה וביאו לה רק הועלת. המניסטר לעניני הפנים תעלת כיי הגיד, כי אסנם פנה אליו מי מן ועד ציוני ודחהו בשתי ידים. כפי הנראה גם הוא אינו בקי בענין והוא מחליף את הד"ר אלפרד נוססי, שדבר עמו בשם ועד איק"א בועד הציונים. אחרים דבר גם ראש הוויזורה חאקי הפחה ואמר, כי מעצוב סאד היה אלו היה לטורקיא לירא ספני סמלכה יהודית, שהצטירה כרסיון איוו כעלי הזית, היהודים הם הראשנים הלועגים לה. יש לנו אויבים גרועים מהם כמקדון ובתימן וחלילה לנו להרחיק את היהודים יען ישנם אנשים החפצים לזרוע גם מה זרע האנטיסמיטי.

העתונים הטורקים, שהרעישו בתחלה את העולם בשטנה, שיצאה סאת שונאינו הערבי ישפעאל חאקי, נרגעו, כי נוכחו שאין סכנה מצד היהודים. אך דוד פריסקו לא נרגע עוד, הוא מעמיד פני נדרף חנם כעין דרייפוס טורקי וסכטיה, כי עוד יכירו, כי חף כפסע הוא.

סוף סוף נבחר הועד העסמי, הוא המועצה הלאומית היהודית, ששים איש, שעליהם לעסוק בעניני הצבור. מעשיהם הראשונים יהיו, להוציא סחאה בשם יהודי טורקיא נגד הציונים והבטחה לממשלה, שאין חלק ליהודים בתוכם. איך זה אפשר בכין סהעובדה, שמראשית תנועת הבחירה שקדו עושי הבחירה,

בשנת המרידה והמהומות 1848 נחלץ גדוד עברי במדינת פומונט בתור חיל מתנדבים. הגדוד הזה לחם בגבורה מפריאה והציל כבוד איטליא וחיי הנסיך קארל אלברט במילאן. בהיות בשנה הבאה מלחמה שנית נכנס הגדוד העברי תחת יד המלך אלברט ונלחם בעוז ובאמונה ובמסירת נפש שאין כמוה והראה נפלאות של אמן-לב לפי עדות שר הצבא דוכארא בעתון איטלי. בתוך הגדוד נפל חלל הגנרל פירוונה והמאזיר ליונס נפצע ונפל מעל סוסו. אז הגיה הגדוד היהודי והתנפס עד האויב בשצף קצף ובקריאה: כשביל המאזיר שלנו! הבה מכה רכה את האויב והניסו עד שעזב כבושה את שדה המלחמה. כשמוע היהודים כי מחלקה מצבא האיטלים היא כסכנה מפני האויב מהרו לעזרתו ושמו נפשם ככפס להציל את הדגל. פקידיהם נפלו חללים וגם הם נפלו כעמיר מאחרי הקוצר. אכל את הדגל הצילו וארכעים מהם שבו כור הנצחון. גם בפוליטיקה עזרו יהודי לאחדות איטליא. הפיטן האיטלי הידוע מאציני שעורר את העם להתקומם ולהתאחד, היה אנוס לברוח עם שאר נבאי החרות ללנדון. שם קרכם הגביר היהודי נתן, שהיתה לו אשה מאיטליא. בביתו התאספו האיטלים ונועצו ומשם יצאו גבורי השחרור ונתן עמהם ונלחמו עד שעלה בידם בשנת 1861 רחבר את איטליא כיום הזה ולהוריד את האפיפיור מכסאו. ע"כ משלמים עתה האיטלים לבנו של נתן, שעשהו לראש האזרחים ברומא.

דיינן, מעשה ביהודי. שבא אל רב העיר בבקשת, שימנה אותו לדיין על הקהלה. בחן אותו הרב בתורה, ואחר אמר לו: לך לביתך ומהר אודיעך אחריית דבר. ממחרת השיג האיש מכתב קצר מאת הרב ובו נאמר: אלו קרכנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה — דיינו. כלומר: היית אתה דיין לנו. יצ"ב.

רמת המצפה

מועדי ישראל וחג המצות בראשם.

לא נתנו מועדים וחגים לישראל כשביל תועלתם הפרטית, לא נתנו כשביל ענג-איש-האומה והנאת-היחידים, כי אם כשביל תועלת-הכלל, כשביל חזק-המסור וחזק-הדת והלאם כלו. הלא נראה, כי כשבת, שהיא הראשונה לכלל-המועדים, הבליטה התורה והמעטיה שעקר ענינה הוא כשביל תועלת בני-האדם בכלל, וגם כשביל תועלת בעלי-חיים אחרים — הלא כה דברי-תורתנו: "ששת-ימים תעשה מעשיך וכיום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחסרך וינפש בן-אמתך והגר ושמות בני י"ב). וגם בשנת-השמיטה, שהיא "שבת-השנים" המעטיה התורה: "והשביעית תשמטה ונמשטה ואכלו אבני-עמך ויתרם תאכל חית-השדה (שמות ב"ג י"א). מזה נראה, כי שבת-הימים (שבת-בראשית) ושבת-השנים (שנת-השמיטה) נוסדו בעקרון כשביל לחזק את האהבה לכל מין-האדם, והרחמים לכל יצורי-הטבע. השבת מאחדת את-הלככות ומטלת שלום בין האנשים השונים ובין הכתות השונות. וגם העכדים והפועלים (ושאר בעלי-חיים) ינוחו בה מעמלם ולא ידעו רגז. ושנת-השמיטה החיתה נפשות נוגות כהיות להן לחם לשבעה ולא תדענה רעבון (ויקרא כ"ה ו') וכל איש-מצוק ומר-נפש מצאו בה נחם, כי נפטרו מנשייהם, אשר נשו בהם נוגשיהם. ומניש שנת היוכל, שהיא השבת הגדולה של שנות-השמיטה, המציאה נחם, ענג ורוחה לכלל-הגדבאים והגלחצים, כי בה מרא דרור לכל יושבי-הארץ — והעכדים יצאו בה לחפשי.

וכן נמצא, כי בשבת ישראל על אדמתם, כל-זמן ששטרו את השכנות (שבתות-הימים והשנים) וכל המצוות התלויות בהן, לשוכות-האנושות ולתועלתה, החזיקו מעמד. וכאשר הפריעו את דרכי-המסור ותורת-החסד והחגיגה, הבלולה בשמירת-השכנות, לאט לאט ירדו ממדרגתם, עד שלבסוף גלו לארצות-נבר, כמו שהזכירה תורתנו דבר זה כפרוש (ויקרא כ"ז ל"ה, מ"ג), וראה גם ירמיה ל"ד ת—כ"ב. והזיל אמרו: לא חרבה ירושלים אלא כשביל שחללו בה שבתותי (שבת

עלילות ימי הכינים, ספר ע"ד עלילת הדם וככל עלילה בזמנה קם כמלאך מושיע. דעת הצבור היהודי סלחה לו חטאת נעוריו.

איסור שגוי השם. ממשלת רוסיא הולכה בשיטתה ומחמירה באיסור שגוי השם של היהודים. ועד הסינוד הקדוש הבריע, שאין להתיר ליהודים להתכנות בשמות נצרים. הרח"ג ר' ליב צירלואהן האב"ד בקיישוב, רב ארתורסקי ידוע, קבע מבלה על דלת דירתו באותיות רוסיות לעוון מאיסעסאויטש צירלואהן. הרב לא התכוון כלל לשנות שמו, אלא דמה, שכך כותבים ברוסית ליב בן משה. הרב נתבע לדין.

גרוש חדש ברוסיא. הפוליציא בקיוב נתנה עיניה במאתים יהודים, היושבים שם כתעודות בעלי מלאכה והם עוסקים במסחר. כלם יגורשו עם בני כתיהם.

היהודים בוויין. מספר היהודים בעיר הממלכה לפי הספירה האחרונה הוא 175.318. בעשר השנים האחרונות התרכו במספר 38.362. הרבוי בא מן הגולים, כי הרבוי המכעי הוא כאין מפני השמד ומפני מעוט פריה ורביה.

למופת. מועצת הקהלה בפרמישלאן קצבה בישיבתה האחרונה תמיכה שנתית של אלף ומאתים כתר לחברת שפה ברורה ליסוד בית ספר עברי כללי. מעתה לא יהיה עוד קיום ביה"ס תלוי באויר וכרצון יחידים. הנוך עברי, שיש בו תועלת, צריך להיות ככל עיר אחד מעקרי חובות הקהלות, אם אין גדיים אין תישים. אין לעזוב את עניני החנוך בידי יחידים כמו עד כה.

ד"ר נורדאו ע"ד השמנה בטורקיא. היודישע פאלקסשמיטע' ככרין פרסמה בגליון האחרון דברי נורדאו על הוכוח הידוע בפרלמנט הטורקי על-אדות הציונות. ציוני אחד שאלהו, מדוע הוא מחשה לעת כזאת, אשר רבו המשמינים בטורקיא וכל התנועה הציונית בסכנה והכל רוצים לשמוע דעתו על המשכר הזה. נורדאו ענה במכתב מיום 20 במרץ: "הוכוח עם ראש מניסטרוים, שהיכלת בידו הוא דבר מסוכסך מאד. התועלת רחוקה וההסדר קרוב. אכל מבטיחך אני, שההנהגה הציונית אינה יושכה כחבוק-ידיים. עבודתנו להגן עלינו ולהודיע את האמת מכוונה אל הממשלה המוטעה עצמה. גם הצבור ידע בשעת-הכשר מה נעשה מצדנו. להגיד יותר מזה אין עתה מן הראוי."

המושבה לבחינה של אהרנזון. כידוע המציא האהרנזון אהרנזון תחבלה חדשה. להרבות יכול הארמה וממשלת אמריקה קצבה לו פרס, לבחון המצאתו. בתחלה חפץ ליסד את המושבה באטליט, אך חזר בו ויסדה בחררה, ששם הקציעו לו האכרים היהודים חלקת אדמה, שכבר נחרשה והוכנה למטעיו. אהרנזון מציא לפני פועליו בשפת עברי, להורותם בחכמת האהרנזומיה.

יהודים עומדים על נפשם. בעיר טרנובוישט כרומניא הסיתו פקידי הצבא את הפרש היהודי ליב הגדלר להמיר דתו. מעשה-ההמרה נתפרסם וכל הנצרים ופקידי הצבא התקבצו בכמה לחוג חג נצחונם על נפש יהודית. אך היהודים נתקבצו לפני הבמה למחוא נגד המעילה בנפש אדם. גם הודיעו את המניסטר לצבא, כי אנסו את היהודי להמיר דתו. ההמרה הופרה.

הסתדרות היהודים החרדים באונגריין. בשנוע שעכר נקהלו בכודססט באי-כה חברות מחזיקי-הדת. לכונן אגודה פוליטית-כלכלית של היהודים החרדים להגן על היהודים שומרי התורה מפני חקים המביאים נזק וקפוח פרנסה ליהודים נאמנים כאלה, כמו החומיות בשמירת יום א' והתפשטותה גם על בתי משתה, דרישות הסוציאליים לנעול החניות בשעה 8 בערב, שיהודים שומרי שבת יפסידו כוח בקיץ את ערבי מוצאי שבת ולחץ היהודים כמרמרושי. הוסם ועד כללי של אגודת כל חברות מחזיקי הדת ועליו לפקח על ענינים כלכליים כאלה ולהשתדל אצל הממשלה כשם כל היהודים החרדים.

נברורים יהודים באיטליא. למראה חגיגת חג היוכל של איטליא למלאות חמשים שנה לחבור כל מדינות איטליא המפורדות לממלכה שלמה ואדירה אחת תחת יד מלך פומונט וסרדיניא, ראוי להזכיר, שגם יהודים השתתפו במלחמות חחרות של העם האיטלי.

המחאה העזה, כי התפשרו הצדדים והתפייסו וכלם יחד פיסו את הרב אביד על עלכונו ומיד נבחרו ראשי קהל וראשי המוסדות מכל המסגרות יחד ושלום אמת עתה בעיר. אך כירושלם עוד המהומה רכה, הרעב מציק, המחסור נורא ותקיפי מוסדות החסד אינם נותנים להתאחד ולהקים השגחה כוללת. אחרי הפסח יקבל החכם-בשי החדש ר' יעקב מאיר את משרתו, אולי יצלה לעשות שלום גם שם.

הזהירו מפני הרמאים. לה"מאג" כותבים מטרנוב, כי במרכבת מסלת הכרזל עשה יהודי אחד "מנין" במענה, שיש לו "יאהרצי" וצריך לומר קדיש. אחרי התפלה הוציא משקה והלק "תיקון" במנהג חסידים. כל השותים נרדמו וממרכבה אחת נכנס צעיר אחד ודאג, שאביו הנרדם יש לו כסף רב בחיקו ויש חשש שיגנבוהו ונגש אליו והוציא את הנתיק מכיסו וכקש, שכאשר יקום יגידו לו, כי בנו היושב בתא השני לקחהו. אך כאשר קם וחרד על כספו לא היה עוד בעל ה"א"צ ולא הכן הנאמן.

גרוש יהודים — מאוסטריא. מסרט בכוקובינה גרשה הרשות י"ב כתי אכות יהודים ילידי רוסיא, היושבים שם זה שנים אחדות ומתפרנסים מיגיע כפיהם.

מגיני היהודים בטורקיא. אחר ששקמה מעט דעת הקהל בטורקיא מן השמנה, שנשמעה מן הפרלמנט ומעל עמודי העתון הערבי הידוע בכארות ומעתונו של הבוגד פרספו קמו עתוניים ערבים וטורקים חשובים, להמליץ על הציונות. הם מוכיחים על השמות שבדבה, כי כשעה שקמו על טורקיא אויבים מבית ומחוץ, אויבים תקינים הכאים בכלי נשק ובנכלים פוליטיים, לקפח את הממלכה ולערער יסודה אין למתנגדי הממשלה מה לעשות רק להראות על הציונים כעל האויב האחד. ובאמת הביאו הציונים אנשי השלום וידידי הטורקים רק טוב לממלכה בהרימם את מסחר הארץ ובהשכם מדבריות שוממים לנגן ערץ ובהרבותם את הכנסות הממשלה בא"י פי מאה מאשר היו והסכנה שכפי המשמינים הוא רק רשעה וזדון.

לעזרת יהודי בגליציא. כישיכת מנהלי כל מפלגות היהודים בגליציא, שהיתה ביום 5 לחדש זה בוויין, הוצעו תקנות ההסתדרות הכלכלית, שנועדה להוסד בוועידת החברות ע"י יק"א ובאנקטה היהודית, שהיתה בחדש יאנואר בלונדון. ההסתדרות תוסד מיד ותחל מעשיה במדינה. את פרטי מעשי העזרה וטהות התקנות נפרסם.

ועידת רבנים בגליציא. תנועת התחיה לעזרת עצמם, העוברת בגליציא, לא יכלה לעבור מבלי עורר גם את הרבנים הנרדמים, אשר לפנים עברו המה לפני העם, להאיר להם את הדרך בגולה. הרחי"צ ר' ישראל פרידמאן ממשורטקוב העיר את לכות יתר הרבנים והרבנים, להקהיל אספת רבנים וחשובי קהלות מן החרדים, להועץ כמה להציל את היהדות היוורת ממה מטה. לפי דעת הרחי"צ הגיל הסכה היא המצב הכלכלי הרע ובדרך הטבת גורל היהודים הוא מוצא גם הרמת קרן היהדות.

פרופסור דניאל חבולזון, בן צ"ב שנה מת החכם המפורסם הזה כמטרבורג. משומד היה האיש, בן תנועת השמד הראשונה ברוסיא ובאשכנז, שאז הורו כמה חכמים היתר לעצמם, להמיר דתם כשביל תועלת חמירית, אכל כל ימיו נחם חבולזון על מעשהו הנכבד ועמל להשיג כפרה על חטאו כמעשו הטוכים כשביל היהדות וכרוב חסדיו, שעשה עם ישראל כאח נאמן לא רק דבק בעמו ומולדתו היה חבולזון, כי-אם גם בדת ישראל דבק כאהר האנוסים הקדמונים, כי לשוב לדת ישראל בגלוי אסור היה. בכל שאלה צבורית יהודית התערב וקולו נשמע. כאשר הנהינו בכמה ישיבות ברוסיא את למוד המוסר נוסף על הפלפול ורכים חלקו על זה. השמיע חבולזון דעתו לרבנים לשוכת למוד המוסר וכן נשאר. הרבנים פנו אליו בכל צרה, שקמה על היהדות והוא עזרם והשתדל בעדם ככל יכלתו. כאוניברסיטה ובאקדמיה לכהנים הורה שפת עבר וארחיולוגיה עברית ולשונות המורח וזה לא מנעהו מלקום לעזרת היהודים בגלוי בכל עת שהערילו עליהם איזו עלילת שוא. ככה חכמתו והגינות הוכיח לחכמי רוסיא כספרים מיוחדים ובעתוני רוסיא, כי אין לעלילה כל יסוד. בן חבר ספר ע"ד

ק"ט ב') — "בעון חלול-שבת בני-אדם מתמעטין והררכים משתומטין — בעון בטול שמטין ויובלות-גלות באח לעולמי (שם ליג א. ועי' אבות פ"ה מ"א) ולא רק שבתות-הימים והשנים, כי גם כל-המועדים כוללים בתוכם יקרת-המוסר ותורת-החסד והרחמים לכל בני-אדם. כי הלא בכלם אסור לעשות מלאכה, כי אין בין יו"ט לשבת אלא אבל-נפש בלבד (ביצה ל"ו ב' מנחה ז' ב'). ולכן יש בהם לפועלים ולעבדים שבתה רבה. בחג השבעות ובהג הסכות צותה תורה, לשמח לבות-נדכאים ולתמכם בטנות (הדברים מ"ז י"א י"ד). ונ"ל ברור כי מ"ש בחג-השבעות: ושמחת לפני ד' אלקך אתה והלוי והגר והיתום וגו' (פסוק י"א) מוסב גם על חג-המצות האמור מקודם. כי חג-שבעות הלא הוא המשך מחג-המצות והתמו, כמו שהזכרתי מזה כבר כמה פעמים. ורק חג-הסכות, שהוא חג מיוחד בפני-עצמו, הזכיר בו תמיכת-אביונים עוד הפעם (פסוק י"ד). בראש-השנה כתוב בנחמיה ח' י': "ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושלחו מנות לאין נכון לו וגו'". ובוראי היה זה מנהג קדום ועתיק בישראל לכל יו"ט. יום-הכפורים הלא הוא יום-סליחה, וצריך אדם לטהר עצמו מכל-החטאים, ביחוד מאותם שיבין אדם לחברו, כי עליהם אין יזיח סכפר עד שירצה את חברו (יומא פ"ה מ"ט). ולכן ביום-כפורים דיובל נקרא דרור לעבדים, לכל נדכה ונענה. כי יום זה הוא סמל-הטהר והסליחה, סמל ההמלה והרחמים, הצדקה והנדיבות.

גם ראשי-החדשים נחשבו לפנים כי-מועד, כי חמ נחשבים בין המועדים האחרים (במדבר י' י' כ"ח י"א—י"ה, ישעיה א' י"ג, י"ד, סו" כ"ג) ונמנעו מעשות מלאכה בהם (ש"מ"א כ' י"ח י"ט) וגם — ממקח וממכר ומשא ומתן (עמוס ח' ה'). ובפסיקתא רבתי דרג-כנא (פ"א, פסקא דשבת וריה): ראשי-החדשים שקולים כמועדות שנאמר: "וביום שמהתכם ובמועדיכם בראשי-החדשים, ואפילו כשבת הם שקולים, שנאמר: "והיה מדי הרש בהרשו ומדי שבת כשבתו יבוא כל-בשר להשתחות, ובן אמוץ מוכיח את ישראל בתוכחתו הנמצאה א"ך קלקלו את יקרת-המוסר הכלולה בחדש שבת ומועד, ותחת מקרא-קדש חמ מתאספים לחבל תחבלות-און ולעזעז מומות-מרמה, אוהבים ישרה, רודפים שלמונים ומרכאים יתום ואלמנה (ישעיה א' י"ג—כ"ג). ובמדרש שמות רבה פרשה מ"ז אות כ"ג: "החדש הזה לכם, הה"ד: יהיו לך לברך ואין לזרים אתך, הצדקה שלכם שנאמר: ולך תהיה צדקה, הרחמים שלכם שנאמר: ונתן לך רחמים, שמטות ויובלות שלכם, שנאמר: יובל היא קדש תהיה לכם, ימים טובים נתתי לכם שנאמר: מקרא-קדש יהיה לכם, יום-כפורים לכם שנאמר: כי יום-כפורים הוא לכם, לולב לכם שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון, סכה לכם שנאמר: כל-האוצר ב"ישראל וכו', לא נהתי ראשי-החדשים אלא לכם שנאמר. חחדש הזה לכם, פסח לכם, שנאמר: והיה לכם למשמרת. הוי יהיו לך לברך וגו', וכלי פסק כונת-המדרש היא: שבשביל שבני-ישראל מקושטים במדות החסד, הרחמים וההנהגה (ע' יבמות ע"ט א'), לכן נתנו להם חדש, שבת ומועד, שהם סמל המדות הטובות האלה, ולכן ישראל הם מצוינים מכל-האומות, שאין להן יקרות וחמדות כאלה. (ע' פורות-היהדות לדר, יוסט ח"א צד 158—196).

אולם היותר גדול במדרגה ובמעלה מכל-החגים האחרים, הוא חג-המצות. בדצטרף לזה שלש סבות. (א) הוא ראשון בזמן, ולכן הוא נזכר תמיד ראשון לכל המועדים (חזון משבת), והוא ראש השנה לרגלים (ר"ה פ"א מ"א כפי פ"י התלמוד שם); (ב) החדש, שבו הוא חל, הוא ראשון לחדשי-השנה (שמות י"ב ב', ע' ש"ס ר"ה ד' א'). ואעפ"י ששנת-האכרים ועובדי האדמה מתחלת מתשרי (כשמות כ"ג מ"ה, ל"ד כ"ב, ויקרא כ"ה מ'—י"א, הרברים י"א י"ב—י"ד ועוד) ולכן לשמטין ויובלות מתשרי מניין (ע' ש"ס ר"ה ח' ב'), מיט לחשיבות ענין יציאת-מצרים צותה התורה למנות חדשי-השנה מניסן, שבו יצאו ישראל ממצרים, לענין שיהיה ניסן נקרא חחדש הראשון, וגם את התאריך (חשבון זמן-ההסמוריה) חשבו מציאת-מצרים. כנראה משמות מ"ז א', י"ט א', במדבר א' א', מ' א', י' י"א, ל"ז ל"ה — מלכים א' ו. א' — ראה בספר מאמרי-

חכמה כחזים צד 113—111 — "הצפירה" שנת תרמ"ח גליון 205,227, "המליץ" שנה הניל גליון 279 ועוד. ועי' מ"ש בזה ב"המצפה" לשנת 1909 גליון 15—14; (ג') יציאת-מצרים, שהיתה בליל התקדש חג-פסח, היא הבסיס לא רק לכל-החגים והמועדים, כי-אם גם לכל-מצוות-התורה ולכל-היהדות ויקרותיה. כי אלמלי נשאר בני-ישראל במצרים היו מתלכלכים בגלולי-מצרים ובשקוציהם באין תקוה עוד לחיות עם כפני-עצמם, כי היו מתערכים בין המצרים ומתמטעים בהם כליל. עי' ויקרא י"א מ"ה, י"ח ג', כ' כ"ה, יחזקאל כ' ו'—י"ב ועוד. ויציאת-מצרים גרמה למעמד הר-סיני ולקבלת-התורה וע"כ הזכירה התורה יציאת-מצרים בעשרת-הדברות ובכלל כל-המצוות (ויקרא כ"ב ל"א—ל"ג). וראה הדברים ו' כ'—כ"ה, שנראה משם, שיציאת-מצרים היתה סבה לקיום-כל-התורה ומצוותיה, לחזקת-האומה, לקיומה ולתועלתה לדורות-עולמים.

ועוד יש לי בזה דבר חדש. בהוצאה הישלמה של פרוש-הרשבים על-התורה, שהוציא לאור ר' רוד רוזין (ע' "דברי ימי-ישראל", גרין-שפרה, חלק רביעי, צד 227, 228), בבראשית א' ה', אומר הרשבים שם: "ויהי בקר, ויהי לילה ויהי יום אין כתיב כאן, אלא ויהי ערב, שהעריב יום ראשון ושקע האור, ויהי בקר, בקרו של-לילה, שעלה עמוד-השחר, הרי הושלם יום אחד מששת-הימים ואח"כ התחיל יום שני, ונשנו הדברים האלה בפ"י הרשבים של ההוצאה הניל, בכראשית ב' ב' ובעשרת-הדברות פרשת-תרנ"ו. והכונה מכאן, שלפי מהרת-פשט-המקראות נחשב הלילה תמיד אל היום שלפניו, ועל-זה צוה הראב"ע בספרו "אגרת-השבת" ומקלל את הכותב בקללה נמרצת לאמר: "זרעו יבוש תיבש וגו'". ולסבה זאת לא נדפסו דברי-רשבים אלה בהוצאותינו, אבל לא ראה הראב"ע ועוד אחרים כמהוהו שהרשבים בעצמו כותב (בההוצאה הנזכרת) בראשית א' י"ד: שעל פי דת-תורה יחשבו ימי-השבתות והמועדים ועוד מערב ועד ערב". ורק כן הוא דרך-הרשבים ז"ל, לפרש עמק פשוטו של מקרא כלומר הכונה הפרימיטיבית, כי אצלו פשט-המקרא לחוד והמנהג הדתי להוד, ע' רשבים שמות מ"ג מ' מ"ה, כ"א ו' ועוד במקומות אחרים. ועי' "בית-תלמוד", שנה שלישית צד 223, ובאמת דברי-הרשבים נכונים ונכוחים, כי מדברי-הכתובים בכראשית א' מוכה ברור שהלילה נמשך אחר היום הקודם, ולא יועילו כל הרחוקים והכבירים, שעושים המתעקשים בזה, וכן נראה ממקומות אחרים. למשל בקרבן-תורה נאמר: "ובשר זבח תורת-שלמיו ביום-הקרבנו יאכל, לא יניח ממנו עד בקר" (ויקרא ז' מ"ו). חזינן מזה בפירושו, שהלילה נגמר אחר היום העבר, שממנו זה אמרו חכמינו: "בקרשים הלילה הולך אחר היום שעבר" (תמורה י"ד א', ועי' חולין פ"ג א' ברש"י ד"ה: "בקרשים"): אך משני-מקומות בתורה יש ראייה להפך, שהיום נמשך אחר הלילה המודם. אחד בשמות י"ב י"ח: "בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות, עד יום האחד ועשרים לחדש בערב". והשני בויקרא כ"ג ל"ב: "ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב, מערב עד ערב תשבתו שבתכם". אבל שוב כשנדייק היטב נמצא, שאדרכה מן הכתובים האלה יש ראייה, כי בעצם ועקר הלילה נמשך אחר היום הקודם. כמ"ש בפירושו: "הארבעה עשר יום לחדש בערב" — "בתשעה לחדש בערב" ובעלי-התלמוד הרגישו זה. עי' ברכות ח' ב', יומא פ"א ב', ר"ה מ' א', פסחים פ"ח ב'). ורק ענין אחר נוגע בזה, ונראה לי, כי כמו שאעפ"י ששנת-האכרים מנויה מתשרי — בכל-זאת לחדשים ולחשבון התאריך מניסן מניין, לחשיבות ענין יציאת-מצרים (ראה למעלה), כן אעפ"י שבעצם ועקר הלילה נחשב אל היום שעבר, בכל-זאת, שבביל שבלילה יצאו ישראל מארץ-מצרים והתחלת-החג היא בליל י"ד ניסן, לכן גם בשבתות ובמועדים ובכל עניני הדת — היום נמשך אחר הלילה שעבר. (עי' חולין פ"ה מ"ו, וקרא שם אסמכתא בעלמא הוא. עי' פתיחת-הרמב"ם למשניות זרעים).

ולסבה זאת הוכרח הכותב להטעים: ישמור את חדש האביב ועשית פסח ל"ד אלקך, כי בחדש-האביב הוציאת ד' אלקך מצרים ל"ל ה" (הרברים מ"ז א'). כלומר, שמור לעשות את הפסח ולחג את חג המצות כמועדם (השנה שמות י"ג י', במדבר כ"ה

ק"ט ב') — "בעון חלול-שבת בני-אדם מתמעטין והררכים משתומטין — בעון בטול שמטין ויובלות-גלות באח לעולמי (שם ליג א. ועי' אבות פ"ה מ"א) ולא רק שבתות-הימים והשנים, כי גם כל-המועדים כוללים בתוכם יקרת-המוסר ותורת-החסד והרחמים לכל בני-אדם. כי הלא בכלם אסור לעשות מלאכה, כי אין בין יו"ט לשבת אלא אבל-נפש בלבד (ביצה ל"ו ב' מנחה ז' ב'). ולכן יש בהם לפועלים ולעבדים שבתה רבה. בחג השבעות ובהג הסכות צותה תורה, לשמח לבות-נדכאים ולתמכם בטנות (הדברים מ"ז י"א י"ד). ונ"ל ברור כי מ"ש בחג-השבעות: ושמחת לפני ד' אלקך אתה והלוי והגר והיתום וגו' (פסוק י"א) מוסב גם על חג-המצות האמור מקודם. כי חג-שבעות הלא הוא המשך מחג-המצות והתמו, כמו שהזכרתי מזה כבר כמה פעמים. ורק חג-הסכות, שהוא חג מיוחד בפני-עצמו, הזכיר בו תמיכת-אביונים עוד הפעם (פסוק י"ד). בראש-השנה כתוב בנחמיה ח' י': "ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושלחו מנות לאין נכון לו וגו'". ובוראי היה זה מנהג קדום ועתיק בישראל לכל יו"ט. יום-הכפורים הלא הוא יום-סליחה, וצריך אדם לטהר עצמו מכל-החטאים, ביחוד מאותם שיבין אדם לחברו, כי עליהם אין יזיח סכפר עד שירצה את חברו (יומא פ"ה מ"ט). ולכן ביום-כפורים דיובל נקרא דרור לעבדים, לכל נדכה ונענה. כי יום זה הוא סמל-הטהר והסליחה, סמל ההמלה והרחמים, הצדקה והנדיבות.

גם ראשי-החדשים נחשבו לפנים כי-מועד, כי חמ נחשבים בין המועדים האחרים (במדבר י' י' כ"ח י"א—י"ה, ישעיה א' י"ג, י"ד, סו" כ"ג) ונמנעו מעשות מלאכה בהם (ש"מ"א כ' י"ח י"ט) וגם — ממקח וממכר ומשא ומתן (עמוס ח' ה'). ובפסיקתא רבתי דרג-כנא (פ"א, פסקא דשבת וריה): ראשי-החדשים שקולים כמועדות שנאמר: "וביום שמהתכם ובמועדיכם בראשי-החדשים, ואפילו כשבת הם שקולים, שנאמר: "והיה מדי הרש בהרשו ומדי שבת כשבתו יבוא כל-בשר להשתחות, ובן אמוץ מוכיח את ישראל בתוכחתו הנמצאה א"ך קלקלו את יקרת-המוסר הכלולה בחדש שבת ומועד, ותחת מקרא-קדש חמ מתאספים לחבל תחבלות-און ולעזעז מומות-מרמה, אוהבים ישרה, רודפים שלמונים ומרכאים יתום ואלמנה (ישעיה א' י"ג—כ"ג). ובמדרש שמות רבה פרשה מ"ז אות כ"ג: "החדש הזה לכם, הה"ד: יהיו לך לברך ואין לזרים אתך, הצדקה שלכם שנאמר: ולך תהיה צדקה, הרחמים שלכם שנאמר: ונתן לך רחמים, שמטות ויובלות שלכם, שנאמר: יובל היא קדש תהיה לכם, ימים טובים נתתי לכם שנאמר: מקרא-קדש יהיה לכם, יום-כפורים לכם שנאמר: כי יום-כפורים הוא לכם, לולב לכם שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון, סכה לכם שנאמר: כל-האוצר ב"ישראל וכו', לא נהתי ראשי-החדשים אלא לכם שנאמר. חחדש הזה לכם, פסח לכם, שנאמר: והיה לכם למשמרת. הוי יהיו לך לברך וגו', וכלי פסק כונת-המדרש היא: שבשביל שבני-ישראל מקושטים במדות החסד, הרחמים וההנהגה (ע' יבמות ע"ט א'), לכן נתנו להם חדש, שבת ומועד, שהם סמל המדות הטובות האלה, ולכן ישראל הם מצוינים מכל-האומות, שאין להן יקרות וחמדות כאלה. (ע' פורות-היהדות לדר, יוסט ח"א צד 158—196).

אולם היותר גדול במדרגה ובמעלה מכל-החגים האחרים, הוא חג-המצות. בדצטרף לזה שלש סבות. (א) הוא ראשון בזמן, ולכן הוא נזכר תמיד ראשון לכל המועדים (חזון משבת), והוא ראש השנה לרגלים (ר"ה פ"א מ"א כפי פ"י התלמוד שם); (ב) החדש, שבו הוא חל, הוא ראשון לחדשי-השנה (שמות י"ב ב', ע' ש"ס ר"ה ד' א'). ואעפ"י ששנת-האכרים ועובדי האדמה מתחלת מתשרי (כשמות כ"ג מ"ה, ל"ד כ"ב, ויקרא כ"ה מ'—י"א, הרברים י"א י"ב—י"ד ועוד) ולכן לשמטין ויובלות מתשרי מניין (ע' ש"ס ר"ה ח' ב'), מיט לחשיבות ענין יציאת-מצרים צותה התורה למנות חדשי-השנה מניסן, שבו יצאו ישראל ממצרים, לענין שיהיה ניסן נקרא חחדש הראשון, וגם את התאריך (חשבון זמן-ההסמוריה) חשבו מציאת-מצרים. כנראה משמות מ"ז א', י"ט א', במדבר א' א', מ' א', י' י"א, ל"ז ל"ה — מלכים א' ו. א' — ראה בספר מאמרי-

פגרום לפסח.

(ע"ש פגישה שיהיה.)

ביום 13 לחדש אפריל 1871 היתה שמהה גדולה בכית הנסיד פטרוביטש הרומני בקלא. אל תשאלו על סבת הישמה. לא לקראת חג האביב הבא, הוא מרכה בשמחה, בארמונו כל ימיו הם כחנים וחג מחגי הדת לא יוכל להוסיף לו גיל אף כל שהוא. בהג קלנררי ישמחו רק בני דלת העם ולא נסיד רגיל בתענוגים כפטרוביטש. גם לא כן נולד לו; העור כנגדו הנסיכה, זה כמה שאין לה עוד ארץ כשנים. אף לא למשרה רמה זכה הנסיד; בימים ההם עוד עמדה רומניא תחת יד מלכות טורקיא, שלא חלקה כבוד לנסיכי רומניא. השמחה במעון הנסיד באה לרגל-בשורה טובה, שהוכחה על כנפי סכתבי העתים הרומנים, כי ישור בא על היהודים בארסה ברוסיא, ישור בעצם חג הפסח שלהם, נשף חשקם הושם להרדה, בתיים נבוא, כליהם וכספם היו לשלל ביד מאמינים, רבים מהם הוכו ונמצאו וילדיהם רומשו.

עתה תחזנה עינינו נקמות באויבינו מוצי דם אנשים ושוחטי ילדינו בחג פסחם, קראה הנסיכה הבתולה בת פטרוביטש בקראה את הבשורה הנעימה הזאת. הלא גם חלק מהוננו היה לבו ביד אנשי הכצע החוטמים האלה, עתה ישתו את כוס התרעלה, יגמאו ימצו להערל, כאשר מצו אוננו.

"קראי שנית, אמר הנסיד, את הבשורה הטובה הזאת, היא מרהיבה את לבי ומרחיבה את דעתי ומישיבה את נפשי. עתה יעשו להם היהודים כל-גולה, ישאו צרורם על שכמם, כמו שנשאו בצאתם ממצרים, אולי יעברו גם בעיר הזאת ונראה באידם ויגיל לבנו, והנסיד צחק בקול גדול עד כי כמעט כסנו נבקעה כצחקו. ויוסף לדבר: קראי נא למורך אוהב היהודים הלום, למען תתחמן נפשו בשמועה, אולי מורע היהודים הוא ונראה בצרת נפשו ונתענג בעצבוננו.

"אל נא אבי, התחננה הנערה, אל נא תסרר את רוח מורי, הוא איש עדין וקיררוה, אי-אפשר שהוא מורע היהודים. רק על-פי הקירורו ורוב למודו היה לדורש טוב ליהודים. הלא שמעת אבי יקירי, כי גם החכמים ודוספרים הגדולים בצרפת רמה מאירים פנים ליהודים וחוטלים עליהם. את אנשי הכצע והחמס אשר בעם הזה ישנא גם מורי. אבל הלא בוא יבא בשעה הקבועה.

כבוא המורה קרמחהו אלנא תלמידתו בגליון העתון בידה ובפנים צוהלים משמחה: הקראת כבר אדוני את המלגרם מארסה י? "קראתי, ענה המורה בנפש מרה, אך שמחתך גבירתי לאיר היהודים מאריכה את נפשי. אם תשנאי את היהודי משה רייכל היושב בעיר הזאת, לא אשוב עון לך, כי בנשך עשק את רכוש אביך, אף שיש להצדיק גם אותה, כי הלא אין נותנים ליהודים דרך אחרת להחיות את נפשם, כל משלח-יד אחר אמוד להם ובני עמך עושים אותם בעל כרחם למלויים ברבית, אך נפשך מרה לך על חיל אביך אשר בלע משה.

מאין יקח משה מחיר רב כזה, אם אין לו דרך לעסוק ככל אות נפשו?"

"אהה אדוני! אדוני אדריאני! קראה הנערה, חנך מצדיק את היהודים כאלו היות אה להם. אדריאני: "את כל לבי אנלה לפניך בטרם אלך ואיני. עתה תשמעי דבר קשה ממני בטרם אפרד. אולם אל תרגזי, הזקי ואמצי ואל תתעלפי! לא גולן אנכי ולא אוכל אדם— אמנם יהודי אנכי, יהודי — תאשימי ותחרימיני כי הרחבתי כנפשי עון לבא בבית הזה, אבל שמעי נא את הסבות, אשר קרני והצרות והרעות אשר מצאוני, והנה בלי תפונה תצדיקנה אותי ואת עוני. לא אכביר דברים.

שמי האמתי אדאלף צאסטרואו ומרוסא אנכי. בעתון צרפתי בפטרבורג כתבתי פעם אחת דברים קשים על הממשלה, אשר כל מחשבותיה לרע על היהודים. על-כן גרשתי לסביר. הובאתי למאָנאָלסק ומשם לאירקוטסק ופה שמו עול עבודה קשה על צוארי. ואנכי בידיעתי את ארץ החרף הזאת, נמלטתי בהרי אוראל ואבא בסתר לבסארביא אשר למורקיא, וכה שבעתי גודים עד הנה. בשני לירח יולי 1868 התחכתי על גדות נהר דונאו הסוער. הכמתי אל מימי הנהר ואתכונן: מי עמוק ממי? הנהר או צרותי? והנה נערה נאבקה עם גלי הנהר, אשר שטפוה וחבלי מות אפסוה, ופעולתי הראשונה על אדמה מורקיא היתה הצלת נפש אדם — הבאתי את הנערה על היבשה בלי דעת מי היא, עבריה או נכריה. הלא הנערה היתה אדם ועלי להצילה אף כנפשי. ממחרת גליתי את מצוקתי להארון פלאַיעמשי והוא כהכירו כי יודע אני צרפתי וכל מדע דבר עלי אל אביך להיות מורה בביתו. ועתה בדרך נכירתי לשלחני כשאט נפשי, כי יהודי ובורח רוסי אנכי!"

"אדוני אדריאני, קראה הנערה או — סלח נא (בפנים שוחקים) אדוני צאסטרואו, הנערה אשר הצלת ממות אכזרי, אנכי היא — הנערה הזאת — ואנכי א..."

צאסטרואו הפסיק דבריה ויאמר: "תבוי אותי, כי יהודי אנכי. הבה אקח את הביון הזה אתי לרדכי, ועתה חיים נעימים לך וי". "מה? — קראה אלגא — עוב תעזבני? האיש אשר הציל את נפשי?" — צאסטרואו: "אך מעט עשיתי, רק חצי עבודה! כי חלקך היקר, בלומר לךך ונפשך לא יבלת להציל!"

אלגא: "אבל שאני נא אדוני צאסטרואו ואדברנה, כי אנכי מוקירה ואוהבת אותך" —

בשני לירח יולי 1871 עמד צאסטרואו עם אלגא תחת חפה נשאה מארבעה עמודים בבית הכנסת בניו-ז'ורק ושם טבעת קדושין על אצבעה כדת משה וישראל, בחלומה אשר הלמה לפני שלש שנים כדיוק, מרדכי פישער.

תועלת המילה.

לפני שנתיים יצא ממחיצתו סופר יהודי אחד המומחה לנובילות ולדברי פיוט והתחיל להתערב בעניני הצבור, אם בצדק ובכשרון — על זה ידונו אחרים, אולם כששקפה לו השעה והרים את קולו הלירי על דברים הצריכים למוד ועיון, כשהתחיל לדבר במון של השתפכות הנפש על הברבריוזמוס שכחוס המילה, אמרתי בלבי: מדוע מפרגים אנחנו תמיד ללכת, מדוע חוזרת אצלנו תמיד המימרה הידועה של פרוץ עיד הכובע הבא מפראיו לאיישישוק. עיד המילה נכתבה ספרות עשירה ע"י גדולי המדע מומנו של פילון האלבסנדרוני עד הימים האחרונים, ספרות מקפת את הענין מכל צדדיו, ובה בשעה שהם כבר באו לידי מסקנה, כי חוק המילה מכיל בקרבו הרבה מן המהרה והבריאות, ויש גם באלה המודים בפה מלא, ש"כבר הליעה השעה, ללמוד את הפרניציפס ההיגיני החשוב הזה מאת היהודים והמחמדים ודורשים שינהיגו את המילה באירפה בתור חובה לאזרחים כחובת הרכבת אבעבעות (מילמאנס, אריכוון, מארטיין, זימבלינוב), באותה שעה מתחילים אנחנו מבראשית, מדברים שעבר זמנם, מן הכובע המתגולל זה כמה באשפתות. אמנם אלמלי נשאר הסופר החוץ יחידי בהשקפת.

על הדרך הנכון, אדריאני לא מורע היהודים הוא, כי היהודי בוצע בצוע הוא — לכן כהכרח אדריאני מצילי לא יהודי הוא, כי לא לקח בצוע כסף בעד הצלתי — ואם יהודי הוא, לא הוא מצילי!"

במשך השיחה בין האם יתבת באה נערת הבית החרה ותאמר: "גבירה, הארון אדריאני מבקש לדעת שלום הגבירה הצעירה, כי מעת שמעוה כי התעלפה, רוחו סוער בקרבו ונפשי מאד נכהלה. גם רוצה הוא לדעת את העת מתי יבא לדבר עמה, ואדמה כי יסע מפה, כי עשה כל דבר — דהבין דרכו."

האם: "בתי יקרתין פניך הורה אל תקבלי את פני מורך היום, לבך יתרגז מאד ואני יראה, לבריאתך." שחוק נערת הבית השכית את הנסיכה לדבר עוד, "דעי נא גברתי, אמרה נערת הבית, לא יכלתי להתאפק משחוק בראותי את כנדי הנסיעה, אשר נתן לי למהרם, מעת בואו פה, זה שלש שנים, לא ראיתו בבגדים המזוירים האלה. שמענה, מעיד ארוך וירוק, מכנסים כחולים ואפודה של סמט אדום ו"אמי קראה הנערה בחרה — בכגדים האלה ראיתי את מצילי! — אמת ונכון אפוא, כי אדריאני מצילי" — "לכי ואמרי לארון אדריאני, כי בשעה המישית אחכה לכראת בואו בחדרי — אמי, מלאי נא את בקשתי הזאת, כי גם לתלמידה חובות לנגד מורה, ומדוע לא אקבל את פניו לפני נסיעתו?"

בשעה המישית דפק אדריאני על הדלת ויכא בחדר הנערה. בילד התגפלה לרגלי אדריאני בידים נשואות וחביקות ותאמר: "אנא אדוני אדריאני אנקש סליחה על אשר נואלתי ואשר חמאתי לפנוע בכבודך היקר. הן אדוני אלופי, מורי ומלמדי ויודע את תכונת רוחי, כי נוחה להתרגז אני — וגם שנאת היהודים עם הלב אמי ינקתי, על כן צר לי מאד, כי יצדיק איש אותם, איש אשר מאד אכבדנה ואוקירה וגם..." אדריאני: "זה שלש שנים אישר ינעתי לזרוע זרע אמת ונשעי נעמנים על תלמי לך, למען היות לך מהלכים בין חכמי ונכוני עולם, אמרתי, כי תגדלי לעץ נעים עושה פרי רעננים, אישר תחת צל חסדו כל בני אדם יחסיון — ועתה אויה לי, בראותי אותך, גבירתתי, שמחה על שוד אכיונים ועל שפך דמי נקיים! אוי לי, תקותי מעל נשארתי ותחלתי למפה נפש. אך עמדי נא, גבירתי, אישר פנעת בכבודי מחול לך, ועתה העת כי אסע מפה. היום אישים לדרך פעמי".

"לאו אדוני אדריאני, קראה הנערה, לא תעבור מזה לא היום ולא מחר! כי יאמרה, אך בדי ריק ינעת לעבוד על תלמי נפשי, בקורת לעשות ענבים ואעש כאושים, על כן תעזבני, אולם בשמחת לבב אודה, כי רב הפרי שעששתה ירך בבית הזה, הלא הרבה מחשבות הבל רעיוני תהו ודמיונות שוא, שהיו בקרבי, הלא כלם כתורתך נכחדו. מאד מאד הצליחת בלמודך, כי כי אוקיר כל אדם אף משפל המדרגה, כל בני אדם שוים לי. אך שנאת היהודים הגדולה קננה בלבי עוד בימי ילדותי, כי כאשר הלכתי עם אמי בפעם הראשונה אל בית התפלה, ראיתי שמה ציוה, איך אנשים בעלי זקנים ארוכים מענים מאד את איש אחד ואהר תלו אותו על עץ. ואשאל את אמי: מה זאת? ותענני אמי: המה היהודים המיסרים את — — — וצולבים אותו."

אדריאני: "אמת, כי הילד בהליכותי הראשונה אל בית התפלה תתעורר בקרבו שנאת היהודים למראה הציוורים, אשר לא כהיסטוריה יסודם, אבל, אמרתי, כי כאשר תלמידתי לא תתן אמון לספורים כדויים ולדברי הכאי של המנקה, כן לא תתן מקום לשנאת היהודים בקרבך. כי הנם טפלו עליהם שונאיהם עלילות שוא". אבל האם נובחתי במשך הימים, ענתה הנערה, כי לא כן הוא? — האם לא אראה עוד היום את המוצץ דמינו משה רייבעל, אשר יתש את כל העולם במסתשת, להוציא כסף ממנו, ואשר רמח אותנו בכסום גדול מרכושנו?"

אדריאני: "האם בעון איש אחד על כל העולם תקצפי? התוכלי ליחס לעם שלם את המדות והדעות, שמצאתי באחד ממנו? האין גם בעם האדמי רשעים? ומה תאמרי אם ייחס אדם את מדותיהם לכל עמך? וגם כמשח רייבעל לא אראה עון פלילי, כי אביך הודה לי, כי כמחיר רב קנה משה את מושבו בעיר הזאת, ואם דורש אביך מידו מחיר רב כזה בכל שנה

אבל לשמוח על שוד ורצח ושפך דם ילדים נקיים זאת לא פללתי לשמוע מפי תלמידתי.

כנפגעה מכרם עמדה אלגא נפעמה לדברי מורה. ואביה נגיש בפנים נועמים ונחק בפניה על אשר הצדיקה את מורה לאמר: שונא היהודים הוא. עתה בשצף קצה ובחמה שפוכה נערה אלגא במורה ותאמר ברגזה: "היהודי נכזה וחדל אישים הוא ולא לב אדם בקרבו, היהודי אך כוצע בצוע הוא וכל מעינו אך בכסף, דבר רם ונשגב, כל אידיאל לא יבין — ומהאחבה הנאמנה לא ידע, כי אך בכסף יתחתן! תכלית שנאה שנאתי את היהודים שוחמי ילדינו לחג פסחם, על-כן ישלם להם אלקים כפעלם, ילדיהם ירוטשו בפסח הדמים שלהם. גם במצדיקיהם אתקומט".

ויסב המורה את פניו בחרי-אף כשמעו את הדברים האלה וילך. — והי אחרי אשר הלך לו המורה, אמר לה אביה: "פנעת בכבוד מורך, ואם כבודו יקר כענינו כמה לא ידרך עוד על מפתגנו והן כל ידיעתך וחכמתך אך ממנו. אמנם התנהגותו המזוהה אינה נוחה לי, כי זה שלש שנים היה יוצא ונכנס בביתנו ולא אכל עוד על שלחנו. אמנם הצמדק תמיד לאמר: בריאותי לא התננו לאכל את מאכלינו — אבל אמרי נא לי אלגא, הן כבר כלית את חוק למודי בית הספר, אולי אינך צריכה לו עוד. זה שנה, אישר רציתי לשלח את מורך מאתנו, ומדוע תבקשי תמיד, כי יישב עוד עמנו? גם בארי לי דברך, שדברת אליו בחרון-אף: היהודי מהאחבה הנאמנה לא ידע — נערה! שרש הדברים האלה מה הוא? — הנסיך הוסיף עוד לדבר ולשאל, לולא התעכפה בתו פתאום.

"אהה, אבי! אמרה הנערה, אחרי אשר החליפה כה, אהה אבי, לא ידעתי, כי אדריאני (שם המורה) נאמנה רוחו ליהודים, אולי הוא כעצמו — — — הגה אמי באה! "האם, אישר ככל הדברים האלה התעסקה בהליכות ביתה, מהרה לבא בחרת לבב בשטעה מפי עכדיה, כי חתעלפה בתה. מה לך בתי? שאלה בקול רעה, "לא, אמי! אין דבר! אך התרגזות מעט, יואל נא אבי להניח אותי לבדי עם אמי".

בפנים סרים וזועפים הביט הנסיך בפני כתו וילך. אמי, אמרה הנסיכה, לא אלאה אותך בלהג הרבה, אך אנלה לך את כל לבי. — התזכרי עוד את היום השני לירח יולי 1869?"

"בתי, אג תעציבי עוד אותי בזכרון הדבר הזה, הן פעמים רבות ספרתי לי את האסון הנורא, אשר קרך בעת אשר הלכת עם נערת הבית לרחוץ כנהר. הנהר השוטף שטפך ותעלם בגליו, לולא הקרה אלקים בחור אחד לפניך, שהצילך בחרפו נפשו למות". אהה הבחור הזה! קראה אלגא... "הבחור הזה כמלאך רחמים היה", הפסיקה האם דבריה. "לא, אמי! אמרה הבת, בדבר הזה צפון סודי, ואותו אנלה לך, בעת אשר ערוטת הייתי והבלי מות אפפוני, לא יכלתי להביט בפני מצילי, ואך תמונתו קננה בלבי והיא נצבה לפני זה ימים רבים". התזכרי אותו או תוכלי להכירו? שאלה האם, "שמעי נא עוד אמי! כמה תזכרי איך התנכתי אז כלילה כאש הקדחת, וכאשר עליתי על משבכי התפללתי לאלקים, להראות לי את מצילי בחזיון לילה וי — ובמח היות אותו, ענתה האם, כי לא מש מדמיוןך כל היום". כן, אמי, אמנם חזיתו ואך בחלום. שמעי נא, והנה בחלומי, ואני עומדה תחת חפה נשאה על ארבעה עמודים ומצילי עומד אצלי — אל תצחקי אמי — ומצילי שם טבעת על אצבעי. — — — חלום חזון לילה — אמרה האם בחרדה — כקצף על פני מים יבלה, אבל הודי לי בתי, הראית עד עתה תמונה כתמונת מצילך?"

"אבל גם תזכרי, אמי, כי ממחרת אחרי יום האסון הביא לינו הארון פלאיעמשי מורה ללשון צרפתי". וכבא המורה התעלפתי, בארה האם, "כי בתמונת אדריאני את תמונת מצילי ראיתי, ענתה אלגא. "הה, הגיון לבי, קראה האם — על כן יושב אדריאני זה שלש שנים בביתנו! אהה בתי, נפלת ברשת דמיון בוזב, אשר שמה ילדותך לרגליך. הן מצילך מלאך אלקים היה, כי מי האדם, אשר יציל נפש בת נסך בלי תשלום גמול? — ועוד זכרי נא, כי בת נסך את ואדריאני!" "אדריאני הוא?... אדריאני הוא? — הפסיקה הנערה. "אדריאני הוא באוזה העירי — סימה האם דבריה. אבל לא יהודי, אמי! — ענתה הנערה בגיל, העמדתני

דצ"ך עד"ש באה"ב. רבים שאלו מה חדש ר' יהודה בזה? וכאמת לא רצה ר' לחדש פה דבר. הוא נמשך על האגדה הנזכרת כתנחומא פ' וארא. שהיו המכות הקקות על המטה ושם אמר ר' יהודה שהיו הקקות רק בנטריקון דצ"ך עדיש כאחיב ולא כל המלים. וע"כ אחר שאמר בעל ההגדה ובאותות זה המטה וחושב את המכות כסדרם וכונתו כדברי התנחומא. שהיו המכות הקקות על המטה הוסיף דעת ר"י שלא כל המלות היו הקקות. אלא רק ראשי תבות. ואולי צ"ל פה: ר' יהודה אומר היו בו (כמטה) סמנים או הכונה הקב"ה נתן סימנים כמטה ברית. (הרב ד"ר וואלף מישל כספרו החדש "הגיון דברי חכמים").

אף אתה אמור לו בהלכות הפסח. אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. (הגדה של פסח ע"פ המבלתא). פירושים רבים נאמרו על השאלה: למה תפש התנא דוקא הלכה זו של אפיקומן? לי נראה טעם פשוט. כי אמרו כשים פסחים קיימי: מאי אפיקומן וכו' ר' יוחנן אמר תמרים, קליות ואגוזים ותני תנא כוותיה דר' יוחנן ע"ש. וכנמי שם קיש אמר שדרכס היה לחלק בערב פסח קליות ואגוזים לילדים וכירושלמי איתא: כמה משמחן כאגוזים ולוזים. וע"כ הדנישו הלכה זו דוקא, להזהיר את הילד החכם. השואל בהגון, שלא יאכל ממה שנתנו לו באותו הערב אהרי הסעודה. אגב ראוי להעיר, שכירושלמי פרק ע"פ (וכן במבלתא. המע') הגרסא הנכונה כשאלת הכן החכם. אשר צוה ה' אלקינו אותנו ו' ובלי ספק זהו הגרסא הנכונה. ומובן בזה מה שאמרו רק על הכן הרישע. ישחוצא א"ע מן הכלל. ובוה כלו מאליהם כל ההשערות והתקונים, שנעשו בזה.

ר' אליעזר אומר מנין וכו' עברה אהת. ר' עקיבא אומר מנין וכו' חרון אפו אחת (שם ממבלתא). לכאורה אין לפלוגתא זו כל יסוד הגיוני. ולדעתי נימוק עמם. ר' אליעזר חושב חרון אף לדבר בפ"ע. רצוני שאינו פא דוקא בתור עונש (ע' ברכות ז'). ומפני זה אינו מוכרח שיעמוד ביחס אל הנענשים חלף רשעתם. וע"כ אינו מונה אותו אל הנענשין. משאיכ דעת ר"ע. שהחרון הוא רק תולדת העון וא"כ כלול גם בחרון עונש החטא ומונה גם חרון אפו באחת המכות. ודעותיהם אלו מיוסדות כשמתם כסנהדרין ק"א. שם נאמר: כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידי לבסרו. אמר להם: חימה עזה יש בעולם. התחילו כובין ור' עקיבא משחק וכו' עד שא"ל ר"ע אין צדיק בארץ אשר יעשה הטוב ולא יחטא. ע"ש (ע' טז) שאמר ר"ע כביר ריש פרשה ל"ג עד"ז. הרי מפורש. שדעת ר"א. שיש חימה בלי כל סבה ודעת ר"ע שרק החטא גורם (וע' במד' פכ"ג מ"ש שם מלת נחית בנטריקון ודרש גם שם ר' עקיבא חרון אף שלחת בהם. ור' אליעזר דרש גם שם כאופן אחר ע"ש. וע' נדרים ל"ב. שרז"ל הגלימו מושג החימה. וע' ביב ט: ותוס' שבת נ"ה.

עיון בספרים הדישים.

מכתבי-הוראה שנים ושלישים במספר. ללמד שפת-עבר על כריה ועל-שלמותה בזמן קצר ובמחיר מועט. מהדורה המישית מעובדת ומתוקנת, כיד שכת ולקובסקי. בדפוסו של שאול חנניה דמטש פדגורזה-קראקא. כבר נכתבו במקצוע זה, מקצוע-ההוראה והפדגוגיה ספרים רבים וכיחוד בימים האחרונים נתרבו ספרי פדגוגיה במספר רב עד כדי כחילה ונעל-נפש. והמורה העברי עומד ותוהה, כי איננו יודע אל מי מן המחברים יפנה, וכאיזה ספר מהמון-הספרים הרבים יבחר, ואף גם זאת, כי רוב מחברי-הספרים במקצוע-ההוראה אינם ראויים כלל לאותה אצטלה, כי רבים בהם שלא שמשו תלמידי-חכמים ולא קראו ולא שנו כל צרכם. אולם ראו זה חדש בספר "מכתבי-הוראה" אשר לפנינו! מחבר המכתבים הנזכרים איננו כאותם המחברים ספרי-למוד הלוחמים מכל הכא לידם למלאות את חבוריהם וגם אינם ספונקים לדקדק בלשונם וכותבים שגיאות אין-מספר. סד ולקובסקי קרא ושנה הרבה. ולא עוד אלא שלא רצה לסמוך על עצמו, כי אם התיעץ את תלמידי-חכמים (גבנוי-הלשון היותר מובהקים. ואחרי

צרה, אפילו הערלה השכיחה הפיזיאלוגית יש לעתים קרובות, שהיא משמשת פתח פתוח למזיקים שונים ולמחלות הנולדות על ידם. מהלת הזיכה כעטרה (אייבעלמריפסער) — מחלה זו אנו רואים יק אצל כלתי-נמולים — באה אמנם לעתים קרובות בתור תוצאות הפיזיולוגיים על-ידי התפרדות ההפרשה שכין הערלה והעטרה. אולם יש גם שנהפך הסדר, שהפיזיולוגיה באה בתור תולדה אחרי זיכת העטרה, וזו האחרונה נולדה על-ידי אי-הנקיון השורר תמיד בערלה, שקשה מאד להחזיקה כטהרה. בדקו ומצאו כבשר הערלה עשירים והמשה מינים של כאקטיריות היושבות שם ישיבת קבע, וכיניהם יש הרבה מינים מעוררי-מוגלא, שיש בידם להביא לידי מחלות אנושות.

תפקיד גדול ממכאן הערלה כהפצת מחלות-המין. כשכעים ושלשה עד שכעים ותשעה אחוזים מתישבת צרעת הסיפילים כבשר הערלה. ארס הסיפילים מוצא בין בשר הערלה והעטרה מקום נאות להתישב לזמן ארוך, להתרבות, להתפתח ולפתח את האינירניה המיוחדת לה, כעוד אשר אצל הנמולים אין התנאים (גלוי האבר, העדר של ליחות ההפרשה, הנמצאת אצל כלתי-הנמולים) נאותים ביותר להתישבות השפירווחוטים מעוררי הסיפילים על גבי הגויה והם הולכים על-פי רוב ונעלמים לעמת שכאן. ולא זה כלכד. יודעים אנו גם כן כי אפילו הפצע-הסיפילי יוכל להסתדר תחת בשר הערלה בשבועות אחדים ולהתפתח מכלי שיכאיב את החולה, ואין הננוע חש ומרגיש כלל במציאות הפצע הסמוי מן העין ואינו חושד כמה שיש בו, וכמצב כזה לא די שאינו ממהר לדרוש ברופאים "בעדנא דריתחא" אלא גם מדביק אחרים בלי כונה תחלה. וכן הולכת המחלה ונתפשטת בלי ידיעת בעלים וגם נגד רצונם.

גם העטרה, המכוסה בקרום רך ודק מאד, נוחה כמדה מרובה להתישבות השפירווחוטים, מעוררי הסיפילים, אולם כמה דברים אמורים בשעה שהיא נמצאת תדיר בנרתיק הערלה. הקרום העליון נשאר או כמצבו הרך והדק, כמצב של קרום רירי המסוגל ביותר לחדירות מיקרובים. מה שאינו אצל הנמולים. גלוי האבר מכיא שהקרום העליון של העטרה הולך ונעשה קשה ע"י החכוך התמידי בכנדים, ואם אמנם אינו מתעבה כל כך כהעור החצון בכלל, אבל מתיכש הוא ומתרחק מהמצב הרך של קרום רירי וזה משמש כמדה ידועה תרים בפני חדירות המקרובים. ע"י זה — אומר הפרופיסור ליזר כספרו "החירורגיה הפיזיאלית" — מתבארת העובדה הידועה, שכני האדם שנמולה כמו היהודים למשל, מתדבקים במדה מועטה מאד במחלת הטריפר והשאנקור למרות נטית-המין המפותחת אצלם במדה יותר מרובה.

לא משוללת-ערך היא העובדה, שהמילה מכיאה תועלת היגיינית גם להאשה. לעל הזכרנו את הפרשת השקדים שכבשר הערלה. הפרשה זו נמצאת תמיד אצל הערלים ונצברת מעט או יותר כשק הערלה. כשהיא מתפרדת ליסודותיה יש שהיא מכיאה לידי דלקת כרחם. כהעדר הערלה אי-אפשר שתכוא המחלה הזאת כמו שאי אפשר שיתחלה האיש במחלת זיכת העטרה השכיחה אצל הערלים או במחלת האכנים כשק הערלה, הכאה ע"י הפרשת השקדים, מפני שנפקד מקום מושב המחלה וסבתה.

עפ"י כל הדברים האלה אנו ראים, כי חוק המילה מכיל בקרבו פרינציפים היגיינים מן המדרגה הראשונה. א) כמולנו את בשר הערלה הרינו מסירים בזה את אחת הסכות היותר נכרות, ולפי דעתו של לילמאן הסכה הראשית, המכיאה את הילדים לידי מעשה-אונן. ב) כמולנו את בשר הערלה אנו מכיידים בזה לגמרי את הכסים שעליו מתרחשות וכאות המחלות: זיכת העטרה, אכנים כשק הערלה והפיזיולוגיים. ע"י העדר הפיזיולוגיים אנו מכילים סכה נכבדה אחת של מחלות הנפש והעצבים, הנפוצות אצל היהודים גם בלאו הכי במדה מרובה.

ג) המילה משמשת שמירה מעולה נגד מחלת הסרטן באבר, וגם נגד הדקתת במחלות המין והתפשטותן. הד הזמן.

ובהשתפכות הנפש שלו, אז אפשר היה לעבור עליו כשתיקה. סוף סוף כבר הרגנו לדאות אצלנו אנשים כאים ומתערכים בדברים שאין להם לכאורה כל שייכות אליהם ועושים בהם באדם העושה בתוך שלו. אולם דא עקא, שלא נשאר דן יחיד. פה ושם אתה שומע התמרמרות ורגשי כוז כלפי חוק המילה מפי אנשים, שלכאורה היו צריכים לדעת, שמכיון שמימיהם לא נסתבלו בענין המילה, עליהם להזהר בדבריהם, שלא להוציא עליו משפט, כי גם המילה היא ראשית כל ענין וחקירה מדעית, ואינה נכנסת כלל כגדר, כל הרוצה ליטול יכוא ויטולי, חושב אני, כי סבת הדבר הוא מה שאין כמעט זכר בספרותנו לכל הספרות הגדולה והעשירה על-דבר המילה, שנכתבה לרוב על-ידי מומחים כמקצועותיהם, ולפיכך לא למותר יהיה למסור לקורא העברי את תוצאת הקירות הרופאים בענין הזה.

אחד השנויים השכיחים אצל הערלה, כלומר העור הכפול העשוי כמין נרתיק והמכסה את ראש הגויה, היא הפיזיולוגיה. במלה יונית זו מציינים את מצב הערלה בשעה שהיא ארוכה יותר מדאי ושפתה צרה כל-כך, עד שקשה מאד או גם אי-אפשר להפשילה ולגלות את עטרת האבר. מפני צרת שפת הערלה אין מי הרגלים יכולים לזרום החוצה כאופן נורמאלי, אלא הם מתקבצים בין העטרה והערלה ההולכת ומתרחבת ונעשית שק דק ושקוף, ומשם הם נוזלים ויוצאים טפיות מבות. השתן, המתישב כשק הערלה ישיבת קבע, מכיא את הערלה לידי דלקת. השלחופית הולכת ונחלשת, ע"י-די הגרוי התמידי נסתלקת ממנה היכולת לעצור כקרכה את השתן והיא מתרוקנת תמיד בלי מעצור מתוכנה. זהו המצב הפאזיולוגי החולני, שאנו מציינים בשם אי-עצירת השתן, כלומר אי היכולת לעצור כשלחופית אפילו עצירה כל שהוא. אולם יש שיארע גם ההפך מזה, על-ידי דלקת הערלה תחלה השלחופית, כשרונה להתכוץ ולהתרוקן הולך לאבוד. השתן שנעצר הולך ונבלע כרקמי הגוף ומרעילו, זהו מה שאנו קוראים בשם עצירת השתן.

מלבד המחלות כצנורי-השתן, המתפשטות לפעמים למעלה עד הכליות והמכיאות לידי מיתה, כאות בעקבות הפיזיולוגיים לעתים קרובות גם מחלות רכות שונות, שכיניהן נכבדות ביחוד מחלות הנפש והעצבים, כמו מחלת הנכפה, השכין, כאב-העצבים, היסטריה, העצבון ועוד. ככל המקרים האלה ישנה רק תרופה אחת, המילה. מר תומאס מספר, כי עלתה כידו לרפאות על-ידי המילה הרבה ילדים, אשר חלו במחלת השכין תוצאת הפיזיולוגיים. לפי דבריו מתים כדרום אמריקה ארפי ילדים במחלה האיומה הזאת כמשך שני השבועות הראשונים להולדם וכל התרופות לא תועילנה, כעוד אשר כל הילדים אשר נמולו על ידו שכו לכריאותם (I). סוואר (Soyer), שהוא היה הראשון, שהעיר על מחלות העצבים הכאות לרגלי הפיזיולוגיים, מ"ע, כי הוא לכדו רפא יותר ממאה מקרים על-ידי המילה.

על הפיזיולוגיים בתור אב למחלות צנורות-השתן, העצבים, מעשה אונן, סרטן האבר, אכנים כשק ערלה (שתי המחלות האחרונות אינן נפגשות כלל אצל הנמולים) ועוד, הראו אמנם כבר רבים, אולם ככדי להכיר לדעת את ערכה של איזו מחלה כחיי החברה צריך להסתכל לא רק באיכותה, כי אם גם כמותה, כלומר כמדת התפשטותה של המחלה בין בני האדם. זולי (Joly) כספרו Histoir de circumcission Paris 1895 אסף כפעם הראשונה מספרים ע"ד מחלת הערלה הזאת, הפיזיולוגיה, מסטאטיסטיקה זו יוצא, כי הפיזיולוגיה מלידה באה כשנים עשר אחוזים. אמרתי פיזיולוגיים מלידה, מפני שיש גם פיזיולוגיים תולדותיים, הכאה לרגלי מחלות אחרות, אף כמקום שמתחלת בריתה היתה הערלה נורמאלית ולא היה בה שום מום גלוי, אולם מלבד המקרים התולדותיים האלה, כמקום שמתחלה היתה הערלה תמימה והוממה אחר-כך, מקרים שאמנם אינם כל-כך שכיחים, באה הפיזיולוגיים, כלומר ערלה שלקתה ביתר או ששפתה צרה יותר מן הראוי, כשנים עשר אחוזים. זהו מספר הגון, שאסור לזלזל בו וכל כר דעת השומע שפת המספרים צריך לשים אליו לב.

גם הערלה כמו שהיא בלי סרה העורף ושפה

עבודה של שנים רבות עלה בידו לחבר ספר מוצלח כזה אשר לפנינו. מחבר-המכתבים לקח ספר נאה מושך את הלב ויעתיקה לשפת-עבר צחה, ובין המשב-הספור הוא מלמד והולך — בהערות מיוחדות ללמוד-הגרמטיקה כללי-הדקדוק ומשפטי-הלשון, כאופן שהתלמיד ישתעשע ויתלמד באהה, עד שבאמת בזמן קצר יסגל לו לשון צחה ומוזקקה וישתלם בדיעת להיק על כריה. עוד הרבה המחבר הנכבד להביא במכתבי-הוראה אלה מאמרים ושידים מטיב-הספרות העברית, מן הסופרים והמחברים היותר טובים והיותר משוכחים.

הספר נקי מכל פסלת, וכל שגיאה קלה לא נמצאה בו, ולא רק שיהיה הספר הזה טוב למתחילים ולמתלמדים, כי גם ליודעים ולומדים הוא חכור נפלא ומעין אנציקלופדיה בשביל דיעת-הלשון. והיה כי יפון איזה מלומד באיזה הוק מחוק-הלשון והיו המכתבים האלה לו לעינים ולמורי-דרך.

פדגוגיה ב' ניסן תרס"א

משה יוסף הלמן.

יוסף העניש	ברמה ברכער
מאורשים בניסן	
סמבור הישנה	קולומיה
יוסף ריטבער	ניטל וואהל
מאורשים בניסן תרע"א	
זלאמישוב	טרנפול

ברגשי ידיות המה הננו מברכים את חברנו מר אלקנה קארנבליט לחתונתו עם מי שרה ראזענקראנץ בטלוסמע. יוסף מרגלית, אלטער וואסערמן — יאדאויץ. במז"ט מעמק לכבינו לידידנו מר אברהם שפירא לארוסו. ישראל-שמעון ובנימן שפירא — סוטשאואו. באהבה נאמנה אני מברך במז"ט את ידידי הנכבד מר משה שמאק בסמאלא לארוסו עם מי שבע קליינמאן בקדאקא. מז"ט להוריהם.

ליב געלבארד — וויען. כרביכים עלי דשא תערה ברכתי במז"ט ורוב אושר לידדי ורעי מר יצחק דוד ראזענקבערג לחתונת יוסף בועז שווייט — טרנוב.

הנני מברך במז"ט את רעי היקר מר פינחס פערבער בסאנץ החדשה לארוסו. מז"ט להוריו. ישכר ראזענבוים — טרשעביניא.

ברגשי חבה ורעות אברך, במז"ט את רעי היקר מר דוד ישמרוץ בקראמאויץ לארוסו עם מי טובה מאימא בוילקאמשי. מז"ט להוריו.

זאב שפריצער — קראקאויץ. בגיל וחדוה הננו מברכים את ידידנו מר דוד שמרוץ בן נשא העדה פה לארוסו במז"ט.

אליעזר לאקס, מרדכי פערענקל — קראקאויץ. בגיל וחדוד הננו מברכים את ידידנו מר דוד שמרוץ בן נשא העדה פה לארוסו במז"ט.

אליעזר לאקס, מרדכי פערענקל — קראקאויץ.

ברגשי חבה וגיל אנו מברך במז"ט את אדוני מר ישראל זילבער לארוסו עם מי לאה זילבר בנראליץ מרדכי פינק — פשעמישל.

כרוב ענג ובחבה הננו מברכים במז"ט את מר ישראל זילבר פה לארוסו. מז"ט להוריהם.

צפרה ליעבער, מאיר וואלף — פשעמישל. הנני מביע במז"ט לידדי מר ליב היים לחתונת, בנו מר יוסף עם מי לאה זילביגר בקראקא.

מרדכי שמאך — טשערמין. ממעמקי לבי אביע ברכתי במז"ט לחברי החביב מר יוסף ריטר פה לארוסו עם מי גניה וואהל בטרנפול לכבודו אני נודב 60 הלר לקופה הלאומית.

יצחק זיברשיץ — זלומשוב. מקרב ולב עמוק הנני מביע בזה במז"ט לרעי היקר מר יוסף ריטר לארוסו.

מנחם מנדל דייטש — זלאמישוב. במז"ט הנוכעת מעמק לבי אברך את חברי וידידי מר וואלף גאטעסמאן פה לארוסו עם מי רחל לנדא בכלו. שמואל קרייזלער — מיקולינצה.

זר פרחים אושיט לאחותי מי אסתר טאנענבוים לארוסה עם מר צבי קלאנאלר מסאנדץ החדשה וגם את הורי מברך אני בכרבת מז"ט.

ברכה טאנענבוים — פשעווארסק. מעבק הלב אביע במז"ט לרעי מנוער מר משה מאיר קשעשאוער לחתונתו עם מי אימא אייזענבערג בסטריזוב. מז"ט להוריו.

עוזר ענגל — זמיגורד. הנני מביע במז"ט לאחותי מי רבקה לחתונתה עם מי אייזיק מאנדעל בראוואדוב.

יעקב מאיר שענהבערג — טשעביניא. באהבה רבה הנני מברך במז"ט את אחי היקר מר אייזיק מאנדעל לחתונתו. מז"ט לכל המחותנים.

בעריש מאנדעל — ראזוואדוב. הנני מברך את רעי הנכבד מויה אייזיק מאנדעל לחתונתו עם בת הג' ר' אייזיק שענהבערג במשעבין מרדכי דאמען — ראזוואדוב.

תול כשל ברכתי לידדי מר ישראל ביי לחתונתו עם מ' מרים בהן בפראכאנווא.

בנימן וואהל — בוטשאמש. מקרב ולב עמוק אביע במז"ט לרעי היקר מר ישראל ביי לחתונתו. מז"ט להוריו ולכל משפחתם.

ישראל בינער — בוטשאמש. מז"ט אקרא מרחוק לידדי מר משה בוכהיים בכוששאמש לחתונתו ולידידי מר ישראל ביי לחתונתו. שמעון הורוויץ — וויין.

מעמק לכבנו הננו מגישים במז"ט לשיב מר בוכהיים בכוששאמש לחתונתו עם מי צפרה ענגלברג. שמלקא נאגלער ורעיתו — סמאניסלב.

ברגשי אהבה אברך, מעמק לבי במז"ט את ש"ב מר יהושע בצלאל וויינבערגער בדוקלא לארוסו. יעקב גאדבערג — בייטש.

הנני מברך במז"ט את ידידי מר דוד ביי פה לארוסו עם מי חנה קארמאן פה. מז"ט להורים.

דוד קלארמאן — פרוכניק.

הנני מברך בחבה את אחותי מי רבקה ואת חתנה מי מרדכי ראקאווער כמראקא לארוסו. אלטער יחזקאק שלאסער — טרנוב.

ארשת שפתי לא אמנע מהביע במז"ט מעמק לב להמליג מר נחום פייער כמאמינאק לארוסו עם אחותי מר רחל. בעריש וואכשער — דוכומיל

ברגשי ברכות תחילו לראש אחי טובי פידשער יחי לארוסו את בת אחותי יהודית לעדערבערגער תחי מז"ט להחתן והכלה וגם לאחותי ובעלה.

שמעון פישער.

קול מבשר.

לשונתה לזכר כל ווערליי ונקדיקי רצינו הגה"ק נאור הגולה רבי ר' לבי אליונלך נדיב זלוק"ל, (צעהמ"ח ס' בני יששכר ועוד ספרים יקרים) וחוצני ספריו הולחנו לאור ספרו הנפודקיס "אגרא דבלה" עה"ת, סה"י יקר צמליחות ולא הדפסנוהו פשוט כצרחשונה, כי חס נתנו לו פנים חדשות, והוא:

(א) אגרא דבלה זה, זו הצוחנה כל הסגנות הנופזרות ונופזרות ונקו"ס דרך עדותיך ונקו"ס קהלת יעקב וינונלך

(ב) אגרא דבלה זה, זו הצוחנה כל הנואגרים הכפולים צספר צני יששכר, וזה הצרחשונה רק הורו צלצבע עליהם: עיין פה ושם צצני יששכר ועתה על וקוונם פה יבואו צסלום;

(ג) אגרא דבלה זה, חור חדש יאיר צהוספה ונואגרים חדשים, עיי סזכינו להעתיק כה"ק וונסם נתגלה לנו. חור הגנוז, סה"י צהעלם ונחתנו;

(ד) אגרא דבלה זה, צו נשלנו כל הנואגרים הנוקטעים, סהיו חקרות וחס סורות ותיצוה, ולחיותה, להשלנת הנואגרים וגם נצנו ונלפוניו, ונאגרים קסי-הצנה, כולם ונצחרים צחר היעז;

(ה) אגרא דבלה זה הוגה צעיון ננרץ לפני ההדפסה ולחחריה, וננפסה כסולת נקיה;

(ו) אגרא דבלה זה כלול צהדרו ויפיו החלוני ג"כ, סנדפס על כיר טוב יפה וחזק צחותיות חדקות ולהירות צהצנית 14

ונוחירו רק 5 K.

להשיגו צכל צתי ונקחר הספרים. הנוכירה הרחשית חלל

Amkraut & Freund, Przemysl.

בימים של ל מארטיאני, קראקא

ספרים חדשים

1. ביצירה נבלישין סאמיר סה"י ברודעבנקי
 2. נאור יהודה וירושלים, ד"ר. ש. רובין
 3. דמונים, שירים שונים, י. קאנלמן
 4. התמורה לישירות ורומית, צייטלן
 5. תשוב וחייל, חיל צייטלן
 6. חרב מלאי ומפלת הברד, פוילבוים
 7. יהודה ונאיוווי, ד"ר. י. קאנלמן
 8. י. ישראל סלנסקי, ש. רובינל
 9. כתבת אהרונים, כריסטיאן ב"ר ב"א
 10. מן החיים והמות, י. טעאל
 11. משירי רבים, בואליץ, 70-חזן ומשא
 12. כל הכבו בורשטער ח"א, 3-ח"ב
 13. כל הכבו מנדל מו"ס, ח"א, 4-ח"ב
 14. כל הכבו משה לוב לולענעלוב, ח"א
 15. כל הכבו יהודה שיינברג, ב"ר, כל ח"א
 16. כתבת הרשיים, ד. פרידמאן, ב"ר, כל ח"א
 17. כתבו א. ל. לוינסקי, כרד ראשו
 18. משלי אגרי (תקופת משלי שלמה) ומצותי
 19. לקורות חבנית, חורבנקי, ב"ר
 20. מר האגרה, ג. כריים (ישעיה ספרים)
 21. סתמים ומספאים, רובצקי ובוואליץ
 22. שמואל שמעלקים ות, וכלי, שלום עליכם, 60-
 23. חולדות תמים ואמורים, הימאן, ג"ר
 24. קטלונספורט, 3-2-ישלח לכל קוניה ורודיש
- L. FORTGANG KRAKAU.

ביבליוטקה קשנה

- ספרי מקרא נכתבים סתור ספרותי הישנה והחדשה וספרות הספרות מחלודת ישראל, ערוכים ומסודרים לכני העיונית.
- המשיגים** : יצא ונישלחו לחתומים :
- 1-2 ר' גרשים סאר תגולת ספור חוספתי
 - 3-4 ג' בומאני, מ. לוחמי.
 - 5-6 היהודים נומים העלי, או רוכרד לבי-חאיר, עייס א. ריפסרלי.
- נרשמים ויצאו זה אחר זה :**
- א) רבי אברהם אבי יורא, ספור חוספתי, עייס ד"ר. ל. פליספון.
 - ב) סודרו אורי נלונורי, הכנים נכתבים, עייס חסנית ותולדותי.
 - ג) אשפת ספריו, ספור חוספתי, עייס א. מאפי.
 - ד) מכתב ימם לכנוון, שירים נכתבים, עייס חסנית ותולדותי.
 - ה) רכבים, קושים נכתבים, עייס חסנית ותולדותי.
- סודרו החתומים: 6 רובל וצעה עייס חסנית וכו' רוצי ולרבע שנה בעד.
- חומסי ה"ביבליוטקה קשנה" יקבלו את הכתובות ללולים ולכני העיונים חוצאת הישירה, נכתבת ג'רלד: (לולדים): אבותינו, נחליו, נכרית, ראשונה, ח"א, 1580 רובל רק נענים, ספרים, לוליים, חתם 1580 רובל רק כמסד, 10 רובלי.
- קבוצת שעה (עיונית): כותרים, לעינים חתם 9 רובל רק כמסד, 750 רובלי.
- המשלוח על חשבון הקופה.
- פרוסקט ספורים ישלח חנם לכל רודיש, נכתבת :
- Verlag "Tuschjah", Warschau.

מורה

דודע ללמד ויטב נמרה ותוספות, תני"ך ולשפת עבר, וחקי נישמות המדינה מבקש לו משה ללמד ילדים אחרים. לפנות אל Ch. Gaerber, Sanok 233.

מורה עברי

מבקש לו משה בנייים או כבית יחיד ללמוד תורה וישיב. תארוס: J. Nusen Elbaltanskonia Podolsko Gubernia Rossee.

מורים עבריים מתמקשים

חבורה, ישנה ברורה, כפודעשילי מבקשת שני מורים מנועים על פי הששה עברית בעברית, שיהיה להם ככר נסיון כבית ספר עברי, הרוצים במשורזו יפני בתעודותיהם ותכונותיהם אל נשא החבורה: Oslas Fuchs, Przemyslany.

מורה-עברית

מומחה וננוסו מבקש לו משרה, כאחד בת"ים שבמדינה, לפנות אל: S. Kamil, hebr. Lehrer, Kossow

מורה שפת עבר מנוסה

שכנל שמש כבית ספר ננמר סטריזוים למורים עבריים בולונתי, יודע היטב את השפה הנורמית וספרותה מכתש לו משרה כבית ספר עברי SUCHARI, Gov. Mokilew Keidanski.

מורה עברי

בעל נסיון כבית ספר מבקש משרה כבית ספר עברי או כבית אייט פריש, רכתבת: Nr. 36 Zablotow.

איין לעדדער

מיט סריטא רישעורענענען, וועלכער די'שטי פאלטיש אונר העברעי'ש מכתב אונ-טעריכטעטי, חתם איינע שטארט, ווא ער בעשעשפערונג פינדען קעננעט. נעפל, אשטרענע אן Ch. Hoffer, Buczacz.

מורה עברי

מומחה, בעל השכלה כללית מכתש לו משרה כבית ספר או שיעורים פרטיים, לפנות M. Scharf, Lemberg Zrodilana.

